

ЮРІЙ СТАРОСОЛЬСЬКИЙ ЛЧ

ВЕЛИКА ГРА

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

ПЛАСТ
ЗСА

Марка на обгортці роботи арт. мал. Р. Лісовського

2004

Перше електронне видання створене на підставі
Другого Видання без змін тексту та без ілюстрацій.
Перетворено на електронну форму зі змінами у складі
пл. сен. Ростиславом Слабіцьким ЧМ
Danbury, Connecticut 2004

ПЛАСТ – Українська Скавтська Організація
Крайова Пластова Старшина - ЗСА

© 2004 Plast Inc.
New York, New York, USA

1979

Друге видання появляється заходом і коштом Пластового Племени
"ПЕРШІ СТЕЖІ" 2 Куреня УСП-ок і 17 Куреня УПС-ок
та
Великого Племени "ЛІСОВІ ЧОРТИ" 3 Куреня УСП-ів і 3 Куреня УПС-ів

Вашингтон Філядельфія Дітройт 1979

Відбито 2,000 прим. у пластовій офсетній робітні в Дітройті

Друкарський склад змін тексту і передмови
до другого видання виконано в підприємстві
пл. сен. Мирона Баб'юка — Printing Methods, Inc.
Rochester, New York 14606

1948

Перше видання вийшло у Пластовому Видавництві «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»,
Мюнхен, 1948 р. у 3,000 прим.

Зміст

ПРИСВЯЧЕННЯ	4
ПЕРЕДМОВА ДО ПЕРШОГО ВИДАННЯ	5
ПЕРЕДМОВА ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ	7
ІДЕЯ	8
Народини й Ріст	8
Голуба Даль І Твердий Шлях	10
Будь Готовий!	10
Бути Вірним Богові	11
Бути Вірним Україні	12
Помагати Другим	13
Пластун Для Себе	14
Коритися Пластовому Законові	15
ЛЮДИНА	16
«В Пласті Рoste Новий Люд»	16
Людина Сильного Духа	18
Характер	19
Здоров'я Й Сила	22
Зручність І Бистрість	23
Суспільний Змисл	24
МЕТОДА	26
Світ Юнака	26
Самовиховання	27
Чим Є Присяга Й Закон У Пластовій Методі ?	29
Ідея «Банди»	30
Пластова Гра	31
Діти Матері Природи	32
«Пусти Мене, Мамо, До Табору»	32
Переживання	33
Система Пластових Відзнак І Символів	33
Пластова Дисципліна	34
Порада Старшого Брата	35
ПЛАСТУНСЬКИЙ СТИЛЬ ЖИТТЯ	37
По Пластунськи	37
«Життя За Коротке, Щоб Було Мале»	38
Життя- Гра	38
Життя - Пригода	39
Життя — Чин	40
«До Нас Шумить Зелений Бір. . . »	40
Молоде Життя	41
Усміх Життя	42
Кінець	42

ПРИСВЯЧЕННЯ

Весною 1940 р. котився з Галичини на Схід грузовий поїзд — тюрма. Один з тисячів ... В ньому їхали люди на заслання: старі й молоді, жінки, діти, хворі. У серцях їх розпука, жаль і біль, — а над усім чорний розпач.

В одному вагоні їхало, з хворою матір'ю, двоє молодих, брат і сестра. Єдині вони поставили чоло розпачеві. Усміхалися до терплячих і зневірених, додавали надії, погідними обличчями розпогоджували настрій; зорганізували поміч німечним, притягли сильніших до праці, влаштували відпочинок, харчування, постачання води, лад у вагоні ... Довгі тижні в поїзді, а потім у валці волів, що везла їх далі в пустиню, були порятунком і надією товаришів неволі.

Одна полька, що їй пощастило вернутись із заслання, розказала нам про це; принесла від тих, що залишились, подив і вдячність для цих двоє молодих. Назвала їх імена: це були наші добрі знайомі, — українські пластуни.

Їм, що в розпачі не втратили духа й усміху, що самі безпомічні, несли поміч другим, що вміли використати пластові вмілості де ніхто не знав ради; їм, що довершили найбільшого доброго діла: привернули зневіреним віру в життя і викресали іскру надії — їм і таким як вони, присвячена ця книжечка.

ПЕРЕДМОВА ДО ПЕРШОГО ВИДАННЯ

Розмах, з яким відродився Український Пластовий Улад у важких днях еміграції, вказує на те, що наша молодь, а навіть старше громадянство, вірять в його доцільність і — може не раз і підсвідомо — шукають в ньому якоїсь розв'язки, як не на майбутнє, то хоч проти беззмістовости наших днів. Від перших місяців нового миру після другої війни народів, стали повставати українські пластові частини; відгукнулись колишні пластуни, а сотні нових юнаків і юначок склало вже нову пластову присягу. Багато приглядається ще цікаво, інколи з деяким недовір'ям.

Та розмах, як завжди, криє в собі небезпеку розросту вширш коштом глибини; зовнішній вияв роботи може придавити внутрішній зміст. Це свого роду «небезпека успіху», що може повести організацію не тим шляхом, що писаний їй за її основною ідеєю. Це небезпека, що може підірвати справжню успішність організаційної діяльності, може розчарувати своїх членів, а навіть викликати незрозуміння серед суспільности, якій ця ж організація служить.

Єдину запоруку, проти такої небезпеки треба шукати у розумінні суті, у зглибленні ідеї й методи тими, що взяли на себе пластову присягу, а особливо ж тими, що несуть важкий обов'язок пластових виховників. Для цього треба літератури і поштовху.

Може одним із цих поштовхів зглибити суть пластової ідеї та методи, буде ця гутірка.

Але це ніякий завершений виклад пластового знання, ніякий повний пластовий посібник: це, як сказано, розмови про суттєві для Пласту, речі. І в них певний виразний підхід до цих питань, може інколи й суб'єктивний.

Протягом цілого мого пластування, — йому, Богу дякувати, чверть століття — я старався бачити й переживати Пласт не тільки як пластовий робітник чи провідник, а як звичайний пластун, що сам живе пластовим життям. Я переконався, що те, сказати б, «пластування в житті», не тільки зовнішня поведінка, але й внутрішнє переживання, що повинно в сумі дати цілому життю пластуна особливу відбитку, свій стиль. Під цим кутом зору й писані ці розмови.

Та щоб розуміти це, і взагалі, щоб розуміти цілу ідею й методу пластування, треба мати завжди перед очима обставину, що пластова метода збудована на довголітньому, поступовому вихованні від новацького до закінчення юнацького віку, тобто, засадничо від восьмого до вісімнадцятого року життя. Цих десять літ висліді такого довголітнього «ластового життя» може, й повинен, на думку Пласту, виховатись пластою готовий громадянин.

Тому, розглядаючи питання, слід дивитися радше вперед й оцінювати на майбутнє вартість таких, по-пластовому вихованих громадян для нашого суспільного життя. Не слід забувати, що такими будуть формально і фактично, тільки ті, що сьогодні починають новаками. Із тих, що починають пластування в старшому віці, тільки ті будуть добрими пластунами, що знайдуть в собі силу волі, ідейність і свідомість, що дозволить їм вирівняти «анедбане виховання», тобто заступити поведінку, що стає звичкою через довготривалість, поведінкою свідомою. Але я певен, що їм їхнє намагання оплатиться, бо пластування саме собою прекрасна річ. Тільки і їм треба добре зглибити правдиву суть цього пластування.

Немає кращого загального окреслення скавтіngu — нашого Пласту — як те, що йому дав ще його основник Роберт Бейден-Пауел, що це Велика Гра. Як у кожній грі — у ній і ціль — в ідеї, і правила гри — в законі, і людина, що грає, і методи «тренінгу» грання, і — вкінці — стиль гри. І я уложив цю гутірку за цими елементами гри.

Але, з другої сторони, ці окремі елементи так тісно зв'язані в пластовій системі зі собою, цілий матеріал так сплітається, що поділ не завжди дається строго вдержати. Різні питання доведеться розглядати в кожній частині, з різних точок зору. Не тільки закон, але напр. життя з природою, чи ідея доброго діла, чи «есна гра» і т. д. — це разом ідея і метода і прикмета людини і стимул життєвого стилю.

Хоча це не підручник пластового знання, на який у нас так нетерпляче чекають, то проте мене заохочують друзі пустити цю гутірку в пластовий і може не-пластовий світ. І я сам вірю, що вона може заохотити пластове братство зглибити суть великої ідеї Скавтіngu, а в тому й Українського Пласту. Я думаю, що пласт має таку принадну зовнішність, що легко захопитись нею і зупинитись на ній. Це особлива небезпека для молодих пластунів, а вже найбільша для не-пластунів. Нам треба боротись із цією небезпекою особливо тепер, коли український пластовий рух, а мені здається, що подекуди і світовий, стоять на порозі нового розвитку. Тільки пізнавши суть можна розуміти як слід практичне пластування і першенство моральної сторінки його над технічною, відрізнити засоби від цілі.

Мені хочеться вірити, що моя гутірка хоч трохи допоможе в тому. Може ця моя віра не скромна, але — на щастя — в пластовому законі немає точки «ластун є скромний!»

Ю. С.

ПЕРЕДМОВА ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ

Перше видання "Великої Гри" давно розійшлося. Від його появи в 1948 році минуло більше чим тридцять літ. Для Пласту це були роки нового поселення, переорганізації, але все активного життя і постійного розвитку. Перше видання появилось тоді, коли після трагічної для світу і для нас Другої Світової Війни, велика частина нашого народу опинилась поза межами рідних Земель, на неприхильній чужині, по таборах "перемішених осіб", без ясної візії майбутнього, без конкретних виглядів на впорядковане суспільне і економічно громадське життя з українським змістом і українською надією. Тоді, як одна зірка тієї надії, відродився і почав діяти наш Пласт; він гуртував у собі нову молодь під прапорами незламної української ідеї убраної в пластовий зміст і форму. І від тоді він ділив долю і недолю нашої громади і став невідомою частиною українського життя за межами Рідних Земель: він і надалі зберігає живую українську ідею і надію на українську молодь.

Це значить, що його зобов'язання і його відповідальність громадська як виховної організації — великі. Тому усе те, що помагає молодій людині пластувати зі зрозумінням і відчуженням, і усе те що помагає пластовому виховникові у його праці — потрібне і корисне.

Перше видання "Великої Гри" здобуло собі прихильність читачів, якої сам автор не сподівався, а відгук виховників, які нею користувались і ще й досі користуються, був дуже позитивний.

Тому загально відчувається потребу перевидання нашої книжечки. Але вона — як і в першому виданні — не має на меті бути книгою знання практичного пластування і виховної роботи. На думку автора — вона має дати загальний погляд на пластову ідею і методу, бути інспірацією для поглиблення їх розуміння, для відчуження пластової "філософії життя" і місця пластування в особистому житті пластуна і в його громадській функції.

Економічні причини дозволяють тільки на фотографічне перевидання "Великої Гри", при чому тільки такі частини, як нова редакція Пластової Присяги та Закону і деякі знімки могли бути включені у текст. Але автор здає собі справу з того, як багато старого можна було змінити і скільки нового додати з користю для цілоти. Хочу вказати тут хоча б на те, що за останні десятиріччя наша українська батьківщина пережила і досі переживає — великий патріотичний підйом, який для нас — в розсіянні по світі, а особливо для нас, пластунів, став джерелом нового надхнення, інспірації та науки. А герої цього підйому стали для нас близьким і променистим узором наших життєвих і виховних ідеалів: глибокого і жертвенного патріотизму і сильного характеру, що дає могутню силу цьому патріотизмові. Ця книжка могла б з користю використати їх приклад, як живий виховний зразок. Але я певний того, що читачі матимуть їх чин перед очима, а виховники використовуватимуть їх приклад у своїй роботі.

Напевно багато інших речей треба оставити до уяви і "здорового розуму" читачів, а особливо виховників, але — по правді — "Велика Гра" має теж на меті розбуджувати уяву і вчити користуватись здоровим розумом.

Але її основна ціль і щире бажання автора — допомогти в успішному та щасливому пластуванні.

Ю.С.

ІДЕЯ

«Пластування, це гра для юнаків, під проводом юнаків, у якій старші брати можуть дати своїм молодшим браттям здорове оточення і заохотити їх до здорової діяльності, такої, що допомагає їм розвивати громадянські чеснот.

Бі-Пі.

Народини й Ріст

Ідея скавтіну зродилась у голові людини, що довгі роки жила твердим життям англійського колоніального офіцера, та проте зуміла зберегти в собі глибоку людяність і життєвий ідеалізм.

Роберт Бейден-Пауел бився в неодній колоніальній війні, вів сам чимало походів, а проте мріяв про кращий світ «миру й доброї волі між людьми». Цей ідеалізм і величезний життєвий досвід створили в нього ідею руху молоді — скавтіну.

Бейден-Пауел досвідчив дві основні речі: що сучасне йому покоління й громадянство (спочатку мав на увазі своїх вояків) — не підготоване ні ідейно ні практично для великих завдань, — і, що таку підготовку можна дати успішно тільки новій генерації молоді, яка, коли відповідно до неї підійти, надзвичайно здібний і вдячний матеріал. Адже зручність, швидкість, відвага та ідейність юнаків, яких він організував, допомогла йому врятувати місто Мейфскінг перед облогою бурів (1889).

Вроджені, прецінні прикмети молоді треба було розвивати в користь батьківщини і її самої. Така була основна думка. Тільки суттєве було: знайти відповідний підхід, що поривав би молодь. Бі-Пі¹ знайшов його в своїй методи, дав молоді привабливу гру, якої вона з природи бажає. Але цю гру він повів відповідним шляхом, в якому криється самовиховання за поміччю старшого товариша-скавта.

Не можна казати, що Бейден-Пауелова ідея повністю нова й оригінальна. Ні ціль, якій служить скавтінг, ні шлях, що йде до кращого завтра через виховання молоді, ні навіть окремі засоби скавтіну — не винахід Бі-Пі. Він мав приклади різних намагань² і, як еkleктик, користувався ними. Та майже повністю оригінальна його метода — і прекрасне, органічне сплетення тієї методи з завданнями скавтіну. Тільки ціль, завдання і метода разом характеризують скавтовий рух, а не будь-котрий із цих елементів зокрема.

Отже скавтінг ставить наперед ідейну ціль кращого світу—щасливого завтра людства. Цю ціль можна досягнути, тільки виховавши нову людину. Але виховати людину успішно можна тільки відповідними методами, що за привабливістю скривають саме виховання і навчання. Дати одним реченням окреслення, що це скавтінг — не легко. І навіть даючи його, треба багато ближчих пояснень для справжнього розуміння.

Скавтінг — наш Пласт — це передусім рух молоді; це гра, що виховує добрих громадян і щасливих людей.

¹ Так називали Бейден-Пауела за ініціалами прізвища.

² Напр. т.зв. «Товариство Березової Кори», що заснував в Америці письменник і маляр Сетон-Томпсон. Це була організація молоді, що йшла в природу й жила її цілющою силою та романтикою.

Тією «Великою Грою» захопив Бі-Пі молодь Англії; не тільки ту, що мала щастя батьківської опіки, але саме, і зокрема ту, що без нагляду й поради галяла час на вуличних байдкуваннях. Він дав їй вже 1889 р. книжечку «Вказівки Скавтування», а 1908 «Скавтінг для Хлопців» (Scouting for Boys), що стала скоро найпопулярнішою книжкою молоді. Організація росла: з Англії пішла скоро в світ.

В 1911 р. поклали перші основи її на наших землях Петро Франко й Іван Чмола, а 1912 р. — д-р Олександр Тисовський заснував у Львові перші правильні курені пластунів. Він дав їм назву — за козацькими-кубанськими відділами звідунів. За два роки покликала пластунів перша світова війна в ряди Українських Січових Стрільців. Не одне славне ім'я тої війни народів і наших Визвольних Змагань — це пластунське ім'я; не одне геройське діло тих часів — пластунське діло; не один хрест похилився над пластунським тілом.

Але коли прогомніли Великі Дні й настали спокійніші роки перед грядущими подіями, залунала знову на Галицькій землі пластова пісня, покотилась у Волинську тиху сторону й у веселу землю Карпатської України. Тільки в серці Українських Земель пластова ідея не розвинулась. Перші спроби покладені в Києві ще 1914 р., мусіли скінчитись неуспішно під тиском режиму. Згодом теж у широкому світі, по різних краях і континентах, повставали українські пластові відділи.

Не були це легкі роки для української молоді, а проте Пласт розвинувся буйно, згуртував декілька тисяч щонайкращої молоді, спрямував думки її на шляхетні цілі, різьбив характер, учив практично поборювати життєві труднощі, усміхатися життю назустріч. Із справжнім молодечим захопленням працювали юнаки і юначки в своїй організації. Для неї, своїми руками, будували літні оселі-табори (ось так славний табір на Соколі в Горганах), шили однострої, заробляли на пластунський виряд або на оплату таборування собі, чи убогим товаришам. Вже повставали пластові підприємства, кооперативи, вирібні, видавництва — усе не в користь одиниці, а своєї організації. Бо життя вчило, що ні звідки чекати допомоги і не дуже по пластовому було чекати на чужу поміч.

Це був великий гурт, з'єдинений понад кордони спільною ідеєю, спільною працею, побратимством. Через те він сильний, а тому, як патріотична організація — невідгидний ворогам. Польський уряд закрав спочатку волинський, а в вересні 1930 р. — увесь Український Пластовий Улад на теренах тодішньої Польщі. Пішли однострої в скриню, прапори в сховища або в музеї, а організація й ідея — під поверхню життя. Існувала і надалі Верховна Пластова Команда і діяв т. зв. «Пластовий Центр» як її виконна езекутива. Та йшло не тільки про існування групи зорганізованих людей, що несли й зберігали ідею. Цю ідею треба було передати наростаючому поколінню; бо в тому ж основна ціль Пласту. Тому, під іншими видами, під іншими назвами велись, пластові по суті, табори, відбувались мандрівки, зустрічі, видавалась журнали, виховувалась молодь. Правда, зменшились ряди зорганізованих пластунів, і менше, як досі, прибувало нових. Та це було неминуче в умовинах життя під поверхнею.

Ще одна золота сторінка записалась у історії нашого Пласту, коли пластові відділи Карпатської України 1938/39 сповнили славно свій обов'язок супроти Батьківщини. Та дальші події покінчили і їхнє буття. Залишилась нам ідея, побратимство і життєрадісний погляд на світ — сили, що перетривали стільки років. То на них відродився наш пластовий рух у сучасну пору.

Сьогодні скавтінг — світовий рух молоді. Окремі Національні Скавтові Союзи створили вже Міжнародну Скавтову Раду і її виконний орган — Міжнародне Скавтове Бюро. Скавтінг одначе і надалі не є міжнародною організацією. Міжнародна Рада, це тільки неначе орган «порозуміння» окремих національних союзів, що має завдання узгоджувати загальні засади скавтової системи та співпрацю усіх скавтів світу для поглиблення світового братерства скавтів.

Світова зустріч («джерборі») скавтів у 1920 р. вибрала Роберта Бейден-Пауела Головним Скавтом Світа і так віддала честь основникові руху. Коли він помер, (у січні 1941), то цей рух досягнув у цілому світі (крім ССРСР і фашистських держав), в кожній расі, релігії чи суспільній

класі, — мільйони юнаків та юначок. Вони грають, за Його вказівками, Велику Пластову Гру, що вчить практичного чинного патріотизму, любови ближніх та особистого успіху й щастя.

Голуба Даль і Твердий Шлях

Згадували ми вже, що Бейден-Пауел перейшов і неабияку життєву школу. Боровся і жив в умовинах, що змушували й учили наскрізь практично, реально думати й бачити світ. А, проте, завершуючи висновки поучень для скавтмастрів, він поставив перед ними таку візію³: «якщо кожен гратиме на своєму місці цю нашу гру, настане більший добробут і щастя на світі і настануть вкінці умовини, що їх так довго ждемо — умовини миру й доброї волі між людьми».

І ось, між цим дуже реальним підходом до життя і цією, на перший погляд, абстрактною, ідеальною ціллю — лежить пластова ідея; а радше, вона є з'єднанням, синтезом їх обоїх.

Для пластової системи це дуже характерне: ідеалізм життєвих цілей і реалізм у засобах. Ми побачимо це в головних пластових обов'язках: бути вірним Богові й Батьківщині та помагати другим — і zarazом у вимогах якнайкращої практичної підготовки для сповнення цих завдань. Ми побачимо цілі Пласту, що лежать вище, як одиниця, в родині, народі, людстві — і zarazом шлях до них через одиницю, живу людину, що й сама хоче і повинна бути щаслива. Ми побачимо поняття пластової готовності, що в ньому і воловий елемент і практична підготованість.

Велике, краще Завтра народу й своє — це слова, що їх часто почуємо в пластунських розмовах. Але вони для нас ніколи пусті слова, фрази; бо ми вороги фрази. Це для нас вловимі, можливі речі, так, як зовсім можливий для нас мир і добра воля між людьми. Мені здається, що пластун міг би взятись за руки і зі славною постаттю світової літератури Дон Кіхотом, бо й він, як той, готовий боротись за лицарські звичаї на світі; і з трагічною постаттю Кулішевого «Народного Малахія», бо й він, як той, хоче реформи людини й інколи мріє до голубої далі. Але на мандрівці з ними пластун не скінчить ні комічно, ні трагічно: він матиме успіх. Бо він не дасться одурити вітрякам, не дасться заманити оманю голубої далі. Він кріпко стоїть на землі, а йдучи шляхом, бачить не тільки велику ціль у голубій далі, але й каміння та зрадливі яри подорозі. А його навчили мостити шляхи і минати яри.

Жити і працювати, в потребі ризикувати життям для Великого Завтра — це жити й працювати для вловимої мети. Але жити й працювати успішно для цього завтра вимагає великої підготовки, заправи духа й тіла, знання, охоти. Оцю підготову — ми звемо її «готовістю» — має дати пластування.

Будь Готовий!

Будь готовий! — це міжнародний скавтовий клич. Він значить: Будь готовий серцем і тілом, духом і практичним умінням. В ньому міститься і Велике Хотіння пластунів: те велике хотіння, що є батьком великих думок, великих діл, великих досягнень. І в ньому теж рівночасно велика реальна сила характеру, здоров'я й тугости, зручності рук, швидкості ума.

Клич «Будь Готовий!» чітко пронизує цілу ідею пластування; пластовий закон дає йому зміст; пластун є його носієм; пластова метода його сповняє.

Будь Готовий! — до чого?

Творити умовини для миру й доброї волі між людьми — таку далеку ціль бачив Бі-Пі; «причинитись своїм малим життям на світі до будови великого Завтра» — пригадують американські скавти слова Лінкольна, свого славного президента; «стояти твердо в боротьбі зі злом!» — каже наш поет.

А сам Пласт конкретизує це: Будь готовий сповняти свій обов'язок!

3 Aid to Scoutmastership, 1920.

В тому суть пластової готовності і загальна ціль пластового виховання: дати світові й батьківщині людину обов'язку.

І знову питання: який це обов'язок? Пластова ідеологія і пластовий закон відповідають: це обов'язок супроти

Бога, Батьківщини, Других, Себе.

ПЛАСТОВА ПРИСЯГА

«Присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб:
бути вірним Богові й Україні,
помагати другим,
жити за Пластовим Законом
і слухатись пластового проводу.»

Це той зміст стоїть перед пластовим законом в виді трьох головних обов'язків пластуна. Він поглиблюється й розвивається цілим пластовим законом і цілим пластовим життям. Ніодна точка закону не ціль для себе; кожна і всі разом вказують якою треба бути людині, щоб добре й успішно сповняти свій обов'язок супроти Бога, Батьківщини, других і себе самого.

Бути Вірним Богові

Пластова система, закон, гасла — дуже прості, легко зрозумілі. А проте криється в них глибокий зміст. В них свого роду практична життєва філософія, свій світогляд спертій на вірі в життя, оптимізмі, ідеалізмі, альтруїзмі, життєрадісності. Але ці, може по суті філософічні поняття, окреслені зовсім простими, навіть практичними вказівками цілої пластової системи. З них перша: Пластун є вірний Богові. Глибиною свого змісту поставлена вона на чоло головних обов'язків пластуна. В ній передусім ідеалістичний погляд на світ: той каже вірити в Духа, який діє й рішає в історії людства; у вищий змісл життя, як той, що під владою матерії; у Провидіння, що над нами; у Творця всього світу.

Пласт вимагає релігійности й виховує для неї. Бо він цінить її силу що дає життю глибину, гармонійність і моральні основи. Але Пласт не подає самої науки релігії; не вказує прямих шляхів служби Богові. Це діло Церкви, якої членом кожний окремих пластун. Пласт не робить різниці між визнаннями, не ставить вище одного над друге. Навпаки, він вимагає від своїх членів повного пошанівку для кожного релігійного визнання; пластун має віддати таку шану другому визнанню, якої домагається від других для свого. Пласт не дозволяє теж на релігійну пропаганду на зібраннях пластунів різних Церков. Отже Пласт не вчить релігії, для цього він не покликаний. Але він, цілим своїм вихованням, створює основу релігійних почувань. Він вимагає активної релігійности за вказівкою своєї Церкви і послуху їй. І він учить відчувати й подивляти красу й могутність Божого твору — Природи; він учить радіти світом і життям. Та понад усе, він учить любити й цінити Божий твір — Людину. Він робить усе, щоб піднести її на висоти, кріпити її духа й тіло, допомогти їй сповнити Творцем дане призначення. Він згідний з Божою наукою, коли каже й учить любити активно батьківщину, помагати ближньому, бути чесним, корисним громадянином, чи бути все усміхненим і доброї гадки. Так ось Пласт по своєму вчить жити з Богом; він виховує людину для Бога. І в цьому суть.

Бути Вірним Україні

Кожна національна скавтова організація виросла на ґрунті англійського, Бейден-Пауеллового зразку. Їй однакові для всіх основні засуди завдань і методи. Головні обов'язки, закон, гасла — по суті ті ж самі, хоч інколи вбрані в іншу форму.

Але розвивалась і росла кожна національна організація на окремому своєму рідному ґрунті. Вона черпала сили та ідеї з того ґрунту, а ці сили й ідеї формувались з окремих історичних умовин, з духа даного народу, з його окремих хотінь, потреб, традицій та народних питомостей. І завдяки тому національні скавтові організації витворили й зберегли свої притаманності, що проявляються не тільки зовнішньо — назвою, відзнаками, одностроєм — але й розумінням та відчуттям самої ідеї. Це було природне й необхідне. Не можна дивуватись, що напр. Північна Америка, маючи могутню, незалежну державу, але зате поважні труднощі з власними громадянами, що ламають право, з бандитизмом, що гуляє навіть серед молоді і т. п., кладе натиск на завдання скавтіngu — виховати чесних громадян, а при тому людей, що підходили б до американського стилю життя.

І коли Франція створила окрему- католицьку скавтову організацію, то ясно, що в ній кладуть особливу вагу на релігійність скавтів.

Кинула своє відбиття і наша історична доля на український Пласт. Ми всі відчуваємо, яке велике значення має для нас обов'язок служби Батьківщині, який глибокий його зміст, яка тверда необхідність. В історичному поході народів — політична незалежність, давно, від віків здійснена й закріплена в других, — для нас усе ще ціль у голубій далі. В нашій уяві вона — останній крок походу, коли в других вона перший, від якого починають. Це дуже — дуже основна різниця. Вона — ясно — мусіла поставити цілі українського Пласту в особливому світлі, мусіла поставити акцент на вірності та службі Україні. І цю службу розуміють у нас багато ширше, поважніше, як у других. Я сказав би, що через те ми сприймаємо цілу ідею Пласту значно глибше, як наші щасливі брати-скавти: менше як забаву, а більше як завдання. І я не знаю пластової відзнаки, в яку так сильно й органічно був би вплетений державний герб, як наш Тризуб у нашу пластову лелію.

Службі батьківщині підпорядковані всі дальші обов'язки пластуна. Це для Неї в першу чергу пластова готовість. Для Неї виховуємо людину сильну духом, тілом і знанням.

Ні скавтіng, ні наш Пласт не ставить політичної чи партійної програми. Інколи вважають це його слабкістю, але це напевне велика його сила. Він дає людей Україні, а не партіям. Але кожний «готовий» пластун — громадянин, що вийшов уже з пластової школи, може з користю працювати в чесній політичній партії, що ставить добро батьківщини перед добро партії.

Юнак учиться в Пласті любити Україну, свою Батьківщину, не через призму вузької партійної програми. Він учиться готовості працювати, жити, а коли треба ризикувати життям для Неї. Його глибока, чесна любов і його готовість дадуть йому завжди вичуття й міру правдивого патріотизму. Цей патріотизм — активний патріотизм — це наша виховна ціль. Його довели вже українські пластуни славно в двох світових війнах і в постійних боротьбах в часі поміж ними.

Пластова програма складена так, що вчить від самого початку цього чинного патріотизму. Пластові проби, гутірки, свята — поступово вчать юнака, що там на Сході Європи лежить чудова країна, його Батьківщина, повна сонця, зелені і земного багатства, обведена кучерявими горами, прорізана бистрими ріками, засіяна містами. Що там сіяла колись славою своя Українська Держава; що має знову постати за його, пластуна, поміччу. І далі, що там живе нарід, якого й він членом, нарід прекрасний, здібний, завзятий, що чуда творити вміє, але й погані сторінки має; нарід, що будував і руйнував, а повинен тільки будувати. І він сам — юнак має стати найкращим членом цього народу і будівничим з найкращими будуючими прикметами. Юнак звекає бачити свою долю на тлі долі його Батьківщини.

Пластуючи — він стає сильний духом: це для України потрібна сила його духа. Він став сильний тілом: це для України його сила потрібна. Він набуває знання широкого, вмілостей,

бистроти ума: це для України їх потрібно. Він і вчиться бути особисто успішним у житті, щасливим, усміхненим: це Україні треба життєрадісних громадян. Бо які майбутні громадяни, така й держава. Він, юнак виробляє в собі «громадянські чесноти»: словність, совісність, точність, дисциплінованість, послух своїй владі й законам і т. д. Такий — стане найкращим Гарантом українського правопорядку. Він — вкінці — вчиться і привикає сповняти чесно й сумлінно свій щоденний обов'язок на кожному пості, на який покличе його батьківщина, без слави, признань, чи особистих амбіцій. А життя вчило нас, що це інколи важче, як у хвилевому патріотичному захопленні ризикувати життям. Тільки ми, склоняючись перед маєстатом найвищої жертви — життя, схильні забувати про часто рішальне значення буденного не ефективного обов'язку. Та Пласт цінить його і виховує для нього. Батьківщина інколи — в переломових для неї хвилинах — вимагає готовності вмерти для неї; але Вона постійно, щодня вимагає готовності жити для неї. Одне й друге — патріотизм.

Але гарячий, щирий патріотизм не замикає пластунові виду на широкий світ, що за межами рідного краю. Шляхом через свою Батьківщину, він, разом зі скавтами світу, хоче будувати краще його завтра. Він член світового братерства скавтів, з якими має — пластовим способом — спільну мову. Скавтінг хоче, щоб ця спільна мова й те братерство не погасало навіть, коли політичне станули б скавти різних націй до боротьби проти себе. Навпаки — в таких саме хвилинах, братерство скавтів могло б допомогти рішати спір без засобів негідних людства.

Оці національні й понаднаціональні завдання Скавтінгу схопила в резолюцію Міжнародна Скавтова Рада в Копенгазі в 1924р. Ця резолюція цікава: вона стверджує, що Скавтовий Рух має одночасно національний, міжнаціональний і універсальний характер; бо його завданням є — дати кожній окремій нації і цілому світові молодь сильну тілом, духом і мораллю. Він є національний в тому, що діє через національні організації і виховує для кожної нації корисних і здорових громадян. Він — міжнаціональний в тому, що не признає національних бар'єр в товаришуванні скавтів. Він — універсальний в тому, що змагає до універсального братерства скавтів усіх націй, клас чи релігій ...

Помагати Другим

У Божому Законі було: Люби ближнього свого; Лицарство Середньовіччя присягало помагати слабшим. Але наша доба майже забула ці шляхетні гасла. Тільки Церква вчить далі, мрійники проповідують любов ближнього, десь сестри милосердя помагають хворим по лікарнях, може брат братові, або друг другові стає десь у допомогу. А в щоденному житті людей запанувала тільки думка про себе самого, може ще тільки про своїх найближчих. Егоїзм став гаслом практичного життя.

І ось Скавтовші Рух, що сягнув до Божих і лицарських законів, поставив між головні обов'язки: помагати другим. Він виповів війну егоїзмові, а в поле проти нього повів альтруїзм. Він вірить, що зближить світ до кращого завтра, до стану миру й доброї волі між людьми, коли навчить нове покоління спочувати другим, розуміти їх і помагати їм та поширять природне хотіння щастя теж на ближніх. Бі-Пі ще в своєму заповіті пригадував юнакам, що суттєвим шляхом до щастя є вміння давати щастя іншим.

Взагалі — помагати другим — це головне окреслення відношення пластуна до свого людського оточення. Воно зобов'язує пластуна, але разом зобов'язує других бути такими самими. Воно здібне творити доброзичливий настрій між людьми, той, що від нього стільки доброго залежить на світі. В ньому пробивається і ним підсилюється віра в людину: цю другу, крім себе. Кажуть, у найгіршій людині знайдемо декілька відсотків добра. І ось поміч такій людині — а пластун поможе кожній — це відклик до отого зеренця добра, шляхетности. А поміч, доброзичливість і серце для тих, що їх доля зневірила в світ і людей — це захитання тієї зневіри, це доказ, що існує добро в людях. Пластуни готові дати цей доказ.

В гаслі, помагати другим, криється теж основна вимога для пластуна: бути корисним членом суспільности, в якій живе він і з якою зв'язаний.

Як завжди, пластовий закон розуміє поміч ближньому зовсім практично: він же кличе не тільки «любити», але «помагати», тобто, вимагає чину, а не тільки серця. Пластовий закон, як вказівка поведінки дає ближчі основи. Там знайдемо: «пластун є справедливий, чемний, братерський і приятельський, корисний ...» а це все — відношення до других.

Вкінці — клич альтруїзму та корисности має свій практичний вислів у пластовій ідеї щоденного доброго діла. Ця ідея, становить zarazом ціль і є метою. Пластунові кажуть сповнити щодня добре діло: вузол на пластовій хустині пригадує символічно цей обов'язок. Не треба необхідно, щоб було це велике діло; але треба, щоб плило з доброї волі пластуна, щоб принесло комусь чи чомусь, людині чи тварині чи рослині, вдома, в школі, на вулиці ... — якусь користь і щоб для нього приніс пластун якусь жертву: хвилину часу, чи зусилля, чи річ. Нехай це буде для кожного пластуна дрібниця, але подумаймо: тільки мільйон пластунів і щоденно мільйон добрих діл на світі, а потому тижні, місяці, літа; або — скільки їх в житті одного пластуна! Скільки доброго, корисного, скільки дрібної вдячності, усміху й віри в добрість людини! Це — як ідея.

Але вона й метода, бо своєю правильністю і повторністю вчить новака чи юнака корисности й альтруїзму.

Не забуваймо, що клич помагати другим й ідея щоденного доброго діла мають у пластовій системі переважне значення. В практиці вони інколи неначе в тіні великих кличів служби Богові й Батьківщині. Та, проте, вони суттєві та необхідні для Пласту. Вони зрештою і згідні з двома першими, в повній гармонії з ними і сповняють їх.

Пластун Для Себе

В цьому порядку пластунських обов'язків супроти Бога, Батьківщини, других і себе — ми схильні відчувати неначе степенування їх ваги. Сприяє цьому й ідеалізм, що каже ставити Бога, добро Батьківщини і других перед себе. Але по суті, пластова система сперта на повній гармонії між цими обов'язками: вона все бачить цілість, що зложена з частин — окремих обов'язків. Без одної хоч частини немає цілоти. І тільки в межах тієї гармонійної цілоти ми — ясна річ — поставимо «себе» на кінець.

А в пластовому виховному шляху — навіть такий порядок; через одиницю до ближніх, до батьківщини, до Бога. Бейден-Пауел завжди це підкреслював. Він завжди бачив наперед юнака перед собою, потім мужа-громадянина, що виросте з нього, а далі й світ, який буде таким, яким його зроблять люди. Він хотів, щоб це був кращий світ щасливих людей.

Не раз уже в історії, а в останнє в т. зв. Атлантийській Хартії — представники великих народів ствердили, що людина має природне право змагатись за своє щастя. Пласт пішов ще далі. Він просто поклав на юнака обов'язок йти до щастя і він вказує йому для цього найкращий шлях.

Бейден-Пауел залишив пластовому братству свій заповіт. В ньому каже він про це так: «Я вірю, що Бог посилає нас на цей світ, щоб ми були щасливі й тішились життям. Але щастя не приходить з багатством, з успіхом у кар'єрі і не полягає в пустому самовдоволенні. Одним із кроків до щастя є здоров'я і фізична сила; вона дасть Вам, юнакам, можливість бути корисними, а як станете мужами, користуватись повністю життям»...

Отож, з того становища, пластування вказує дорогу до щастя. Пласт, передусім, впоє в юнака глибоке розуміння щастя, те що лежить у гармонії з Богом, у чинній службі укоханій Батьківщині, у помочі ближнім, в житті з природою, в пізнанні й відчуванні краси життя, в моральнім і фізичнім здоров'ї, в силі, в усміху.

Чинна пластова гра в новацькому чи юнацькому віці повна веселости, принади. Це її суттєва прикмета. Але цю свою прикмету вона передає грачам: вчить їх радості, усміху на ціле життя; вона є школою життєрадісності. Пластовий закон, пластові проби, вмілості чи вправи виробляють

у пластуна прикмети, що — на нашу думку — становлять про щастя людини, а цілий впоєний спосіб «стиль» життя пластуна, пізнішого громадянина, творить умовини для здобування й відчування успіху та щастя. В тому щасті — я сказав би — синтеза, або сума всього того, що Пласт дає пластунові на тепер і на ціле життя. З того випливає основна риса його відношення до світа: життєрадісність.

Коритися Пластовому Законові

Я думаю, що пластова присяга, закон і гасла мають в нашій виховній системі головним чином методичне значення. Тому й говоримо про них ще пізніше.

Але тут треба звернути увагу на те, що одним з головних обов'язків пластуна є коритися Пластовому Законові і пластовим властям. Правда, в цьому обов'язку проявляється те велике значення, яке Пласт дає громадській дисципліні. Юнак складає свою пластову присягу з власної волі, переконаний тільки про її доцільність. Він визнає таким чином силу законности, що панує в його малій пластовій громаді, в тій суспільності, до якої вступив. Він, граючи пластову гру, привикає до послуху законові та провідникові, до гри за правилами. І те визнання законности він понесе в життя, у свою державну спільноту.

З другої ж сторони сутне те, що він зобов'язується жити «по пластовому». Бо власне ціла сила виховної пластової системи у тому, що юнацтво через ряд літ живе за певною вказівкою, зживається з нею, робить її своїм способом життя. І тільки на тому тлі можна оцінити повністю вартість ідеї служби Богові, Батьківщині, помочі другим, обов'язку супроти себе. Ідея остала б гарною мрією і тільки мрією, якби за нею не стояв пластовий закон, що зобов'язує вводити її в чин: щоденно і роками і протягом цілого життя, як жовтодзюб-новак, як юнак, старший пластун чи сеніор-громадянин.

Тому треба вважати пластову присягу і пластовий закон гарантами успіху пластування.

Та в них рівночасно скрита сила, що стоїть неначе на сторожі Пластового Руху й не дозволяє йому стати масовою організацією. Приречення й Закон, це свого роду противага до тієї зовнішньої принади — однострою, забави, — що тягне юнака. Це неначе здержуюча сила обов'язку, що стоїть проти притягаючої сили прав приємности. Присягаючи, пластун бере на себе добровільно, з власної волі, велике й не легке зобов'язання. Пробний час в характері прихильника, ще перед присягою, уводить хлопця в пластунський спосіб життя. Не одному відкриються очі на повагу речі і він відійде: зобов'язання переважить приємність.

І так, Пластова Організація не притягає до себе кожного, щоб тільки збільшити число членів. Вона заохочує, показує себе в правдивому світлі, але кожний юнак, перед присягою мусить сам переконатись, чи йому з Пластом подорозі. В такий спосіб Пласт хоче дістати тільки тих, що розуміють повагу ідеї-зобов'язання і мають добру волю грати нашу Велику Гру за вказівкою пластового закону.

ЛЮДИНА

«В Пласті Ростає Новий Люд»

«Хай Бог дасть нам мужів! Бо час, як цей,
вимагає сильного духа і великих сердець,
твердої віри і готових до чину рук!»

Голенд.

Так знаємо вже, що Пласт має свою ціль у «Великому Завтра» Батьківщини і світу. Але він знає, що це людина змагає до тієї цілі, і він вірить, що не будь-яка, а готова людина може цю ціль осягнути. Готова, це значить: готова духом і тілом, волею і вмінням. Та йдеться не про те - тільки, щоб збудувати, здобути, але, щоб потім те здобує вдержати й розбудувати.

Бо є люди, що з ними на підбій світа йти можна, але не можна вдержати одної малої здобутої твердині. З ними не будувати Великого Завтра!

Те, що ми будуємо, це не зовнішня форма, не річ, що раз поставлена, стоятиме силою безвладности. Ми будуємо стан, що одержує свій зовнішній вигляд тільки завдяки внутрішній якості його носіїв. Тут творці — одне з носіями; будівничі нового дому — з його мешканцями. Дім цей буде не тільки такий, яким його збудують, але такий, який відбиток дадуть йому його мешканці — люди. Це з людьми постає і падає будова.

Це — остаточно — людина кує свою долю на землі.

Пласт поклав свою ідею в серце юнака, а надію на сповнення її — в його руки. Тому так важно й рішаче для Пласту, яке те серце юнацьке і які його руки. Пласт і хоче різьбити те серце і сталити ті руки. Тому-то людина стоїть в осередку зацікавлення Пласту.

Велике Завтра — це вища ціль Пласту. Його безпосередня ціль — людина. Вона є перший об'єкт пластової системи, найближчою ціллю, а разом шляхом до тої дальшої. Це значить, що першим завданням Пласту є виховати нову людину, таку, як її потребує Батьківщина і людство. І ми співаємо в гимні: «в Пласті росте новий люд».

Але — добре пам'ятайте! — це не культ людини, як окремого для себе індивіда з самоціллю; це радше культ особистости, індивідуальности, як якости в людині.

Як уявити собі того нового, «цілого» чоловіка, потрібного батьківщині й світові?

Колись Франко писав:

«Лиш хто вірить, терпить,
В кім кров живо кипить,
В кім надія — ще лік,
Той — цілий чоловік!»

Та для Пласту це замало. В нього популярний вірш Кіплінга, що більше по пластовому уявляє собі такого цілого чоловіка. Там образ людини, що духом і характером сильна, що свої імпульси силою волі контролює — і тому світ здобути готова. Послухаймо.⁴

⁴ Були в нас чи не два віршовані переклади цього Кіплінгового вірша. Та на жаль, не пощастило мені дістати в теперішніх умовах їхнього тексту. Тому подаю аматорський переклад без претенсії на мистецьку вартість.

Я к щ о

«Якщо стоїш з чолом піднятим, ясным
Дарма, що схилені кругом усі;
Якщо зберіг Ти віру в Себе, сину,
Коли в Тобі зневірилися друзі
Твої, та все ж у Тебе очі й вуха
Відкриті все на сумніви чужі;
Якщо - невтомлений умієш ждати,
Обріханий — не дієш у брехні,
Ненависний — ненависти не знаєш.
Ні гордощів, або премудрих слів;
Якщо Ти другом, та не рабом мрії
І другом мислі — хоч вона не ціль,
Якщо однаково Тобі обманний
Тріумфу шал, або невдачі біль;
Якщо стоїш за правду свого слова,
Знівечену злочинцем для незгод,
І всилі Ти дивишся, як валиться
У порох все, для чого досі жив,
І починає пощербленим знаряддям
Розвалену будову від основ;
Якщо Ти вмієш кинути на карту
Усе, що досі виграв у житті,
Програти, — і зачати від початку,
Не згадуючи втрати хоч у сні;
Якщо примусиш серце, нерви, змисли
Служить Тобі ген, поза межі сил
І видержать, коли в Тобі осталась
Ще тільки воля, — та, що каже: жий!
Якщо в юрбі — собі останеш вірний,
Окрилений — та йтимеш по землі
І не зранить Тебе ні друг, ні ворог
Правдиву знаючи Тобі ціну;
Якщо сповниш минаючу хвилину
Прецінним змістом шістдесят секунд —
Тоді — твій світ, з усім добром, мій сину,
І більше ще: — тоді Ти став мужем.»

Прегарна Кіплінгова уява людини і ми легко даємось полонити їй. Але й це ще занадто окрилені слова для простої пластової системи. Пласт дає свою уяву людини чітко, ясно, в змісті пластової присяги, в законі, в гаслі. В них вказівка, як пластун поводитьься; але ця вказівка сперта на тому, який він є.

Отже, шукаючи відповіді в присязі, законі й гаслі, ми знайшли б її так: Пластун, а радше, по пластовому вихований громадянин, це той, хто:

є вірний Богові й Україні, помагає другим, кориться Пластовому Запові;
є словний, сумлінний, точний, ошадний, справедливий, і т. д...;
признає в житті Силу, Красу, Обережність, Бистрість;
є готовий йти пластовим шляхом до Пластом указаної мети.

ПЛАСТУН Є:

- словний
- сумлінний
- точний
- ощадний
- справедливий
- увічливий
- братерський і доброзичливий
- зрівноважений
- корисний
- слухняний пластовій старшині
- пильний
- дбає про своє здоров'я
- любить красу і дбає про неї
- завжди доброї гадки.

Ціла пластова система, середовище, діяльність, проби ... вироблюють ці окремі прикмети юнака. Але вони, відірвані й окремі, не є цілком для себе. Вони є неначе те туге коріння, що виростає й тягне соки на ґрунті пластування; на тому корінні стоять твердо чотири дуби, що разом несуть сплетену гармонійно корону: пластовий ідеал людини.

Ці чотири дуби, це: характер, здоров'я й сила, зручність і бистрість, суспільний змісл.

Людина Сильного Духа

Читаючи спогади домашнього лікаря покійного Президента США Рузвелта, трудно не бути під враженням. Це радше спогади не про президента, але про людину Френкліна Рузвелта.

Ми знали, що Рузвелт — старий скавт — ще заки став з уряду — як президент держави — почесним головою американських скавтів, був визначним їх робітником. Ми знали про його «рекордові» життєві успіхи і мали перед очима його вічно усміхнене обличчя; і ми чули дещо про те, що він хворіє на ноги. І це більш-менш знали всі. Але ледве-хто знав, що Рузвелт по правді був каліка, що від сорокового року життя його ноги були в металевих шинах і він міг порушатись тільки з милиціями або сидячи в фотелі на колесах. І мало-хто знав, що до часу, коли поклала його невилічима недуга «дитячий параліж» — він був атлетом, пливачком, членом веслярської дружини, мандрівником. Він тільки раз признався, в розмові, своєму лікареві — приятелеві, які це переважкі дні були для нього, завзятого спортсмена, коли втратив на завжди владу в ногах. Він розказав про те, як після хвилин розпачі, він рішив «прогризтись» через життя, не датися зламати. Потім цілим життям він довів це. Лікувався завзято, був найвдячнішим із пацієнтів. Але, як тільки встав від гіпсових бандажів з ліжка, взявся до праці: прийняв провід фундації для пластунів, а потім поринув в політику. Чотири рази виграв виборчу президентську кампанію, і то неабияку, а американську; поміг виграти Другу Світову Війну; поклав основи новому ладові світа.

Але не в цьому його перемога й велич людини. А в тому, що переборов духом слабкість тіла, не дався зламати величезному терпінню, не нарікав, постійно щиро всміхався і — це кажуть усі — ніхто ніколи не відчував його каліцтва, а нарід про нього майже не знав. Світ знав його з невтомної працьовитости й повсякчасної життєрадісности. Коли працював, проводив, боровся, то робив враження сильної, здорової, веселої людини. А коли в своєму фотелі — візочку переїздив біля рядів нових ветеранів — калік у шпиталі, то йому ці каліки кричали назустріч, захлипуючись від щастя: бо він давав їм живий доказ цього як можна перемогти тілесне каліцтво силою духа. Давав їм назад їх життя, так, як його здобув собі сам.

Не знаю, чи хтось, так як він, зміг «примусити серце, нерви, змисли служити йому ген — поза межі сил», і ще добитись таких життєвих успіхів та дати батьківщині стільки, скільки він дав.

Байдуже, яким він був політиком. Але він був правдивим скавтом. А подив для його прикладу нехай говорить зате, як скавти розуміють силу духа.

Взагалі — для них завжди залишається імпонуючим зразком «скавти людської історії» — культурники, місіонарі, винахідники, відкривці, що за правду свою, за великі цілі ставали до боротьби з грізною природою, з дикими племенами, чи — ще гірше — з людською слабкістю, темнотою чи малодушністю. Бо пластуни вірять в силу людського духа, що здібний усе на світі побороти, навіть слабу людину в ній же самій.

Характер

«Нація завдячує свої успіхи не так силі своєї зброї, як силі характеру своїх громадян».

Бі-Пі

Сила духа має свій конкретний вияв у характері. Тому характер — це перше з виховних завдань Пласту. «Характер з певним завданням», як казав Бі-Пі. Ми признаємо йому вирішальне значення не тільки в особистому житті людини, для її успіху й щасливости, але ми віримо, що на характері громадян сперта сила й будучність держави, живучість народу. Подумаймо, чи не мусів би впасти нарід, що віками в неволі, без власного рідного слова, без шкіл, без прав, — якщо маса того народу буде без характеру?

Тільки що це характер? Не йде про наукове чи філософічне окреслення: не нам його ставити. Але, думаю, що з нашого становища можна окреслити характер як вислідну вдачі та життєвих засад, що проявляється поведінкою людини.

Цілість характеру людини складається з окремих прикмет її. Основник Скавтіngu уложив для виховної практики таблицю прикмет доброго характеру, подаючи відразу рід пластової активності, що їх розвиває. Отож, для доброго (в нашій розумінні) характеру, вимагає Бі-Пі прикмет:

а) громадянських, як чесна гра, пошанівок прав других, дисциплінованість, провідництво, почуття відповідальности;

б) моральних, як честь, лицарськість, самодовір'я, відвага, вміння радіти, високе думання, релігійність, пошана для других самопошана, вірність.

Оці прикмети, що з них хоче пластова система скласти характер громадянина, взаємно себе зобумовлюють, доповняють, сплітаються, з одних неминуче плывуть другі.

Мабуть в осередку стоїть почуття чести, як основна й керівні прикмета.

Оце почуття чести пластуна, що майже завжди контрольоване тільки ним самим, його сумлінням, це в пластовій систем основна цілої постави юнака. На «свою честь» він складає пластова приречення. На його честь покладається безоглядне пластова товариство і колись

покладатимуться його друзі суспільність, батьківщина. Коли він сказав щось, покликаний на свою честь («пластове слово чести») — то його слово святе коли на нього покладуть обов'язок, відкликуючись до його чести — він сягне до всіх сил своїх, щоб сповнити завдання. І честь каже йому берегти довірену «пластову таємницю».

Тому ця честь вкрита в Пласті особливою пошаною. На не вперше покликуються прихильник, коли вже підготований для розуміння ваги її при складанні присяги. Коли присяга відбувається святочно, з деякою причетністю романтики, що має зробити враження на юнака, то це й тому, щоб той юнак не тільки сильніше відчув яке зобов'язання бере на себе, але теж, щоб прийняти від товаришів пластунів святочну заяву: «від тепер ми полягаємо на Твоїй честі, як на криці!»

Із зрозуміння й почуття чести випливає багато інших прикмет: я сказав би — всі ті, що контрольовані тільки внутрішнім голосом сумління. Адже сумління, це власне «чесність з собою» це та сила, що в її первні закорінене почуття чести.

Так, ось ця честь каже юнакові грати «чесну гру» «бо честь особиста гідність, не дозволить вжити негідного підступу в грі вигравати з порушенням правил гри, використовувати нерівні відношення «шанси».

Сьогоднішні політичні та воєнні реалісти насміхаються з лицарської засади князя Святослава, що заповідав ворогам: «Іду на вас!». А проте, скільки глибокого морального змісту в цих словах, скільки чести, почуття власної гідності. І наскільки більший моральний ефект перемоги.

Розуміється, інколи в боротьбі чи в грі треба заскочити, перехитрити, використати слабину противника. Але для нас це тільки тоді дозволене, коли хитрість і різниця сил і випадок враховані в гру. Та нам не вільно вдарити противника, що ще не в грі, що ще довіряє мирові.

А лицарськість, — та, що в ній романтика давнини, повної шляхетних поривів, хрестоносних походів, оборони слабших, і — понад усе — абсолютної чести? Може для наших часів лицарська шляхетність справді тільки пережиток романтичної середньовіччя, що гідна хіба відозватися в Дон Кіхотовій епопеї. Та проте пластун не вагається підняти її і йти з нею модерньому світові назустріч. І то не тільки з захоплення для романтики. а з віри в вартість лицарських прийомів.

З почуття чести, засад чесної гри й лицарськості пливе не тільки почуття власної гідності, але й визнання чужої, почуття справедливості. І в відвазі, як ми її розуміємо, знайдемо елемент чести. Він каже людині ризувати, побороти страх тоді, коли не жене її сліпий шал, чи масова сугестія, але тоді, коли проти себе стануть повна свідомість безпеки — і зов чести.

Той же елемент чести є в вірності. Коли людина захоплена ідеєю, або любить другу людину, чи 'вірять собі, — тоді через те саме вона вірна. Але коли притахне захоплення ідеєю, пристигне любов і послабне віра в себе, коли вірність виставлена на пробу, тоді заговорить честь і стане її в оборону.

Пласт хоче бачити в характері людини переважну прикмету — внутрішню дисципліну, самодисципліну. На самодисципліні одиниці оперта дисципліна народу, а на ній — сила держави. Самодисципліна починається в тому, неконтрольованому з-зовні щоденному виконанні обов'язків, домашніх, шкільних, пластових, «щоденного доброго діла», обов'язків гігієни при ранньому вставанні, ранішньої руханки і т.д. і т.д. А далі — вона переходить у слухняність батькам, учителям, пластовим провідникам — державній владі.

Почуття відповідальності, самодовіря, провідницький хист завершують громадські вартості характеру. Ота свідомість, «що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт» як хотів наш Франко — це свідомість, що людина включена в суспільну машину, як одне її колісце, необхідне для праці цілості. На ній оперте почуття, що кожний відповідає за цю частинку загального життя, яка залежить від виконання його обов'язку. Це — як у грі, напр. у копаному м'ячі, де не тільки воротар чи напад, але кожний окремих оборонець чи помічник і т. д. має на своєму місці призначене завдання. І від кожного окремого залежить успіх цілості.

Та в Пласті має відповідальність ще дальше значення: тут юнак бере співвідповідальність за себе самого, за своє здоров'я, за виховання, знання. Він не тільки дитина, яку ведуть, але він свідомий, що й він сам іде і так далеко зайде, як добре вправиться в ході.

І тісно з тим зв'язане самодовіря. Це відвага діяти самостійно, де цього треба, полягаючи тільки на власні сили; «керувати свій власний човен». Це сила — не згубитись в юрбі, «залишитись собі вірним», не дати пориватись сугестії маси. Це — я сказав би — контрольна сила громадського змислу, що разом творять гармонію.

Кожна спільнота: чи-то малий пластовий гурток, чи кляса в школі, чи нація — потребує одиниць, що стоять на чолі, як провідники. Аж надто добре розуміє це пластова система, коли хоче провідницький хист бачити складовою частиною характеру. А радше це не тільки хист, а й гін провідництва. Правда цей гін може бути небезпечний, коли не в'язаний нічим, а підсилюваний особистою амбіцією, жадобою влади, веде до ославленої «отаманії». Але він наскрізь позитивний, необхідний, коли спертий на ідеї й характері, на отих прикметах, що на їх початку честь — а на завершненні — почуття відповідальности.

Саме в провідницькій вдачі повинні зійтись у досконалій формі всі прикмети характеру: моральні й громадянські. Ще і ясніше, як у других мусить стояти в провідника перед очима ідея; ще бистріше мусить він бачити шлях. Мусить бути першим і кращим пластуном між пластунами і громадянином між громадянами. І мусить бути в нього сила, що каже другим довірити йому долю спільноти. Ця сила буде сперта на його вартости, на характері, досвіді і знанні, на зовнішньому виступі й поставі але в ній ще щось більше, щось як сугестивна міць, що полоняє других. Вона може вже вроджена, але потім різьблена, розвинена й викінчена в Пласті. Вона не кожному дана в рівній мірі, але пластова система дає кожному «шансу» стати провідником і тренуватись у провідництві. Залежно від вроджених даних — при рівних шансах — вийдуть на гору кращі, сильніші.

Релігійність, як складова частина характеру, має дати людині гармонію душі. Я згадував уже в іншому місці про те, бо релігійність — це вірність Богові — перший головний обов'язок пластуна.

Пласт хоче «окрилити думи» людини, вчити високого думання, що відриває від чорної буденщини і каже «підняти в небо зір» як це говориться в нашій пластовій присязі. Є люди «абсолютно відпорні» на красу, на поезію, на—сказати б—не зматеріялізовану сторінку життя, їх душа порожня, бо буденщиною її не заповниш. Вони не з пластового типу. Вони самі відійшли б від пласту, бо не розуміли б життя пластунського, що шукає краси, поезії, романтики, відчужань. Вони не бачили б того, чого ми шукаємо в житті, в грі, на мандрівці в природі: краси й величі світу й життя. Але якщо вони не так «абсолютно відпорні», якщо вони ще молоді, ще може діти, коли приходять у пластова життя, то їх душа збагатиться сама, відчує й шукатиме високого в житті. А це дасть тому життю більшу вартість, дасть принаду й щастя.

Вкінці пластування вчить вміння, що не кожному дане з природи: вміння радіти, радіти дрібним і великим, гарним, цікавим і веселим, — радіти життям. Це вміння — то не безглуздий оптимізм, а той позитивний, що каже бачити ясну, гарну сторінку життя і його окремих проявів і не відкидати з життя того, що веселе, смішне, радісне. Він каже йти соняшною сторінкою вулиці, коли вже всеодно треба йти. І він помагає бути «завжди доброї гадки», вчить життєрадісности.

Оці прикмети розвиваються в пластуванні (за таблицею Бі-Пі) працею в гуртку, гуртовими грами, провідництвом, пластовим законом і присягою, пластовими зайняттями, подивом для природи, життям з природою і пізнаванням її, приятельством для звірят, службою для других.

Ми бачимо, як ціла майже пластова система, її закон, гра, діяльність, поведінка супроти других — заангажовані в вихованні характеру.

Пластова громада є для пластуна тією першою суспільністю, в якій він «тренується» до суспільного життя, як старший громадянин. У пластовій грі, в кожному її роді — є якась аналогія з

«поважним» життям. Тому прикмети характеру, різьблені в грі застосовуються пізніше в житті: в особистому й громадському.

Моральні й громадські прикмети характеру мають тоді свою практичну вартість, коли проявляються в поведінці людини, і то постійній і твердій, як ця звичка, що стає «другою вдачею». Бо «динамічна сила звички, взята в сполучі з тривалістю звички, пояснює нам єдність характеру з поведінкою, або — говоряч більш конкретно, єдність мотиву й дії, волі й чину».⁵ І Дрот писав, що нам треба виховувати «сильні звички». Треба, що пластова поведінка стала звичкою!

Так, йде нам про поведінку пластуна, пізнішого громадянина. Але ми спираємо її на внутрішній силі, що керує тією поведінкою: на характері. Зовнішньою силою, насиллям, може держава досягнути бажану їй поведінку громадян. Такий стан, це для нас власне умовини «війни і людей злої волі». Ми ж хочемо щоб люди поводитись добре, корисно, чесно тому, що вони так є. Тому ми — в Пласті — боремося за якість людини, а ця досновується «внутрішньо власне на характері. Тільки він дає запоруку, що людина буде поводитись завжди однаково, без огляд на зовнішні впливи, насилля, або й анархію. Він береже душ: людини, коли нещастя, злидні, чи бездушшія якихось таборових буднів, або покуса легкого життя за негідну ціну, загро жують їй так сильно й небезпечно.

Він береже теж душу народу в роках, а то й століття неволі.

Здоров'я Й Сила

Це не дуже оригінально починати від клясично приповідки «В здоровому тілі — здоровий дух». А проте, як не описувати скавтового відношення до значення здоров'я й сили — короткий зміст довгих слів буде саме такий. І здається мені, що саме в пластовій системі це гасло перестав бути фразою, якою воно є здебільшого в тих організаціях, що плекають тільки фізичне виховання. Гармонія між тілом і духом — у нас ціль і закон: пластун так само зобов'язаний тренувати тіло, як і вправляти духа.

Тренувати тіло, значить у нас подвійне: дбати про здоров'я і розвивати тугість. Ціле пластування дає для цього нагоду, а зокрема: відповідальність за власне здоров'я, гігієна, поміркованість, повздержливість, таборування, фізичні вправи, гри, плавання, туристика й зайняття в природі (за таблицею Бі-Пі).

Здається, не треба тут окремо переконувати про значення здоров'я для людини, для її здібности працювати й бути успішною, для доброго самопочуття, вдоволення, оптимізму. А далі — про значення здорових людей для нації.

А проте дуже багато людей або занедбує здоров'я, або й нищить його легкодушно.

Тому в Пласті від малечку вчать як зберігати здоров'я, а радше, як звичайно в Пласті — при звичають юнаків дбати про здоров'я. Крім цього дають йому середовище, що сприяє здоров'ю. Особиста гігієна, чистота, денна руханка і т. д. мають стати «другою натурою» юнака — на ціле життя.

Повздержливість від курення й отруйних напиків і наркотиків обов'язує суворо. Але пластова життя таке, що воно й не сприяє отруї: багато руху, змагань, повітря, сонця й вода є нашими профіляктичними засобами на отрую; не ліки на затроєння, а засіб недопускати навіть бажання.

Але йде нам не тільки про пасивне збереження здоров'я. Пластун змагає до скріплення тіла й усіх його органів, хоче зробити його більш відпорним на загрозливі недуги та разом більше здібним нести завдання й тягарі життя. Він хоче скорше бігти, вище скочити, дальше кинути. А по правді, скільки то людей не вміє взагалі правильно побігти, скочити, кинути!

⁵ John Dewey: "Human Nature and Conduct", 1944, p. 43.

Пластун тренує силу тіла, тугість, пруживість м'язів, зручність, видержливість. Пластові гри не тільки дають для цього прекрасну нагоду, але й практично показують юнакові, як дуже успіх залежить від справності тіла.

Ця пластова готовість вимагає здоров'я й сили: готовість і здібність сповнити обов'язок супроти Бога й Батьківщини, других і себе самого. Очевидно — ця готовість — зглядна річ, тобто, її не можна міряти одною мірою. Але пластун має досягнути найвищу міру в його межах можливості. Це так, як у змаганні в бігу: не кожний може бути першим формально, але кожний може бути переможцем над самим собою, коли дасть найвище зусилля тіла й силу волі на те, щоб досягнути якнайкращий час бігу.

Ми знаємо, що й не кожному дані фізичні умовини здоров'я й сили. Бувають пластуни — навіть каліки. Але вони теж, своїх межах, мають дбати про своє здоров'я й справність. І вони теж мають досягнути найвищу міру фізичної справності, яка для них можлива. Це не тільки зменшує недомагання, але й дає більше успіху й радості в житті.

Тому-то Пласт зобов'язує юнака плекати здоров'я й силу, пластова гра помагає в цьому й заохочує. Юнак знає, що здоров'я, сила, справність тіла потрібні йому для успіху в житті, але теж і другим, що чекають на його поміч, а передусім — його Батьківщині.

На цій свідомості і на радісній грі росте в Пласті здорова сильна людина.

Зручність і Бистрість

Люди — відколи живуть на землі, ведуть боротьбу за свою долю. Й успіху в цій боротьбі добивалися завжди зручніші, бистріші. Колись змагання з хижими звірюками, потім з диким племенами напасників — чи з силами природи що стояли на дорозі поступу, сьогодні з людиною, інтелігентною, досвідченою, повною знання. В сьогоднішньому змаганні за життєвий успіх конкуренція не тільки менша, а навпаки — звичайно трудніша. Змагання з людиною важче, як змагання з хижим звірем чи природою. Тому, життєвій конкуренції буде успіх за тим, у кого більше сильні людських прикмет: знання, досвіду, зручності, бистої інтелігенції.

Пласт змагає до того, щоб дати суспільності громадян здібні до життєвої боротьби, і через те успішніших, корисніших щасливіших. Пласт робить для цього те, що можна зробити для молоді людини новацького віку. Він доповнює дім і школу даючи всесторонню зручність і бистроту інтелігенції. Але він не виховує «всезнаєків», що знають усе — та зле. Він хоче виховати тільки практичну людину, що вміє поради в кожних умовинах, маючи багато практичного знання; далі розвиває ручну справність, тобто вмільсть зробити все потрібне до чого йому прийдеться взятись, а при тому винахідливість і зарадність; вкінці - бистру інтелігенцію тобто вмільсть помічувати життя, події, речі, витягати правильні висновки з даних обставин, скоро комбінувати, бисто орієнтуватись в околиці чи ситуації. Всі ці прикмети дають перевагу в житті. Вони творять, сказати б, практичну сторінку пластової готовості.

Ці вміння й прикмети розвиває в широкому обсязі пластування. Саме пластова життя є для цього невичерпним джерелом: таборування, мандри, самітні вправи, влаштування домівки і т. п. там поле для фантазії, винахідливості, зручності. Але й поступова виховна метода, що сперта на пластових пробах, обіймає ряд таких засобів. Юнак учиться зручно, скоро, навіть з зав'язаними очима, в'язати різні вузли і має показати цю вмільсть вже при першій пластовій пробі. Певне, вузли мають свою практичну вартість: як часто приходиться в житті нарікати на зле пов'язані «гордійські вузли», що їх годі розплутати. Але вартість умілості і вправляння теж у зручності рук, що тим чином розвивається. І те саме треба сказати про дальші вимоги проб, напр. вправність у «Грі Кіма», що вимагає заобсервувати й запам'ятати, а потім вичислити певну кількість предметів. Розуміється, це гра, але яка практична для тренування змислу пам'яті й обсервації; читання мап, пізнавання запахів, сторін світу за зорями й іншими знаками, обсервування вулиці, вміння варити, дати першу поміч, орієнтуватись у розкладі поїздів — аж до вимоги зробити власноручно предмет практичного вжитку, — це ось малий приклад пластунських вправ і

вмілостей. Від першої до третьої пластової проби ростуть поступово вимоги зручності з вимогами знання чи бистрої орієнтації. А поруч того: піонірка — ставлення мостів, будування шатер, стежок, кухні в різних умовах, яка проба зручності, винахідливості! Славний пластовий табір на Соколі в Горганах у Галичині був у великій мірі ділом самих юнаків: пляни виробили наші пластуни — студенти інженерії, а земні й теслярські роботи, після «сирої» будови, були частиною програми таборового дня протягом років.

Пластові гри, слідження, підходження, помічування — вимагають не тільки зручності тіла, швидкого або тихого ходу, але й бистрого ока, чуткого вуха, обсерваційного й комбінаційного змислу.

Окреме завдання мають т. зв. іспити вмілості, що вимагають від пластуна повного знання будь-якого ремесла чи іншого вміння: хай столярства, фотографування, шоферства чи музики чи чого іншого з практичних ділянок. Пластун носить відзнаку такої вмілості. Це значить, що він потрапить бути корисним в даному напрямі, на нього можна в тому числити в потребі.

Багато людей на світі мають свої «коники», замилювання до якогось зайняття: збирання поштових марок, ручні роботи, годівля квітів чи тварин і т.д. і т.д. Невичерпані ці замилювання інколи смішні, що стрічаються з поблажливою усмішкою других: мовляв — дитяча забава серйозних людей. А проте — ці замилювання в більшості, корисні, не тільки матеріально, тобто даючи бічний заробіток, але й морально. Їх цінність у тому, що за ними власне «замилювання», любов людини, що, як забава, дають відпочинок і радість, але при тому дають нове знання, поширюють зацікавлення й інтерес людини. Тому Пласт сприяє таким корисним замилюванням і використовує їх у своїй виховній системі. Як часто з такого замилювання — забави в новацькому віці, постало поважне зайняття, звання в старшому. І не один винахід зродився з такої забави.

У Пласті — всі ці зайняття в межах гри, забави. Але в пластунів є свідомість корисності зручності й бистроті не тільки в грі. Вони знають, що це теж частина їх пластової готовості — бути корисною людиною для себе й других.

Суспільний Змисл

«Скавт є активний в робленні добра, а не пасивний в тому, що він сам є добрий».

Бі-Пі

Характер, здоров'я й сила, зручність і бистрість — важливі прикмети людини! Але вони — самі собою — особисті прикмети, що різьблять людину, як окрему про себе індивідуальність. Така людина могла б жити для себе, бути успішною, щасливою. Певне, Пласт хоче й особистого щастя людини. Але його ціль сягає далі: ота щаслива людина має відіграти свою роль в суспільності. Пласт дивиться на людину як на члена суспільності і хоче виховати з неї доброго члена суспільності. І тому в цілій будові пластової людини треба ще четвертого дуба, щоб нести спільну корону.

Це суспільний змисл, як внутрішня складова частина готової людини. Тільки цей змисл додає вартості отим другим причетам з погляду громадського життя. Отой змисл — це сила, що ставить людину в позитивне відношення до громади. Він є противагою для вічного людського егоїзму, але не зовнішньою, а внутрішньою, що є в самій людині. Цей змисл треба виховати, впоїти в молоду людину, щоб власне став «змислом» і в старшій людині — нерозривною її частиною.

Ціле пластове життя виховує цей змисл. Воно дає юнакові його першу (крім родини) суспільність, в його гуртку, курені й цілому уладі. Бо форми суспільної організації і внутрішній її змисл збережені в пластовій громаді.

Новак чи юнак, літами служби в Пласті, пізнає й відчуває відношення одиниці до гуртка. Він привикає бачити в гуртку цю вищу одиницю над собою; він думає категоріями гуртка, живе гуртковими амбіціями і несе відповідальність за успіх гуртка. В нього виробляється відчуження:

гурток — це я, а я — це гурток. А над гуртком — як спільна амбіція, стоїть свій курінь, свій улад, а далі — як завершення — свій нарід.

Ми називаємо це суспільним змислом, щоб підкреслити: це не розрахована свідомість, що в гурті легше досягнути особисту користь, легше жити; це, вправді практично пізнана, але шляхом вправи в підсвідомість обернена сила, прикмета юнака, пізнішого громадянина. На цій впоєній прикметі виростають окремі конкретні суспільні завдання й обов'язки. Ясно, яка користь для суспільності, коли її майбутні громадяни дістають «тренінг громадянина» систематично, від восьмого року життя. Це тренінг звичайного громадянина — члена пластового гуртка, через відповідального на свому пості — гурткового діловода, скарбника, писаря і т. д., — аж до провідника цілості.

Перше завдання Пласту — викоринити людську самолюбність в юнакові. Мабуть правий Бі-Пі, коли бачить у цій самолюбності прапричину зла на землі: воєн, партійної гризні, злочинства. Пластовий засіб боротьби зі самолюбністю міститься передусім в ідеї щоденного доброго діла, що має стати одною з перших «сильних звичок» юнака. Не хочу повторювати цілого змісту тієї ідеї, бо була вже про це мова.

Пластуна вчать практично першої допомоги в наглих випадках, рятування життя, плекання хворих, боротьби з пожежою повинню і т. д. та взагалі помочі в часах громадської скрути. Де треба помочі, там пластун має бути перший і то не тільки доброю волею, але й знанням. Він має право взяти тоді пластовий однострій. Таку громадську поміч в час особливої скрути дають пластуни часто організовано, гуртками чи курінями. Пластові частини Карпатської України вславилися так своєю жертвенною поміччю при евакуації Ужгороду й других міст, що їх, 1939 р. прилучили до Мадярщини.

В Пласті маємо теж ордер «за врятування життя» і в світі вже багато скавтів, рятувальників чужого життя.

Це тло, на якому виховується громадянин. Говорячи по пластовому, це тло, на якому розвивається пластова готовість.

Ми згадували вже, що ця готовість має свою, сказати б, фізичну й моральну сторінку: спроможність і добру волю.

Здоров'я й сила, зручність і бистрість, навіть характер — це все спроможність, здібність, вміння; а власне суспільний змисл є цею моральною сторінкою, рушійною силою, що дає почин зміст і напрям пластовій готовості.

І ця готовість завершує виховний ідеал пластуна. Вона дає пластунові — громадянинуві його вагу.

МЕТОДА

Світ Юнака

«Sunt pueri - pueri, pueri puerilia tractunt»
(Юнаки — це юнаки, в юнаків юнацьке на умі)

Наша пластова метода, то значить спосіб, що у пластовій системі досягають ціль, така суттєва для Пласту, що без неї він не був би Пластом. Коли навіть пластова ідея — клич виховати доброго, характерного й життєрадісного громадянина, не є повністю оригінальна, то зате пластова метода притаманна Пластові й оригінальна. Вона не трудна, вона проста і ясна. І може саме в її простоті, її геніальності⁶. Це підкреслював теж завжди сам Бі-Пі: «Скавтінг, це не темна, тяжка мудрість, він радше весела гра, якщо бачити його в відповідному світлі». «Назва скавтінг, дістала значення системи тренування патріотизму шляхом ігор хлопців чи дівчат» (Aids to Scoutmastership). Ото ж, ця метода має декілька основних засад, на які спирається.

Із них перша: знання юнацьких притаманностей і використання їх у пластовій системі. Сьогодні світ признає, що юнак, або юначка, це не «малий, недорозвинений чоловік», а своя окрема індивідуальність зі своїми непозбувальними прикметами, з окремим своїм способом думання й сприймання явищ життя. У хлопців свій окремий світ, зі своїми законами, цінностями, інтересами, зі своєю публічною опінією, почуттям справедливості.

Не зважаючи на зусилля вчителів, чи батьків, хлопець вірний своєму світові й своєму законіві, який зовсім різний від того, що йому впоюють вдома чи в школі... Наприклад закон вчителя вимагає тиші, поваги, статочности, спокою; закон же юнака — гомону, ризикування, зворушень... Жарти, іграшки, їдження — це основні елементи хлоп'ячого світу, яким єдино вони віддаються з усією повагою; а вони не в згоді ні з учителями, ні з шкільними книжками.

Згідно з публічною опінією хлопців — сидіти по декілька годин денно за столом у шкільній кімнаті — це зайво втрачений час. Чи був коли звичайний здоровий хлопець, що просив батька купити йому стіл для науки, або, що просив дозволу сидіти в гарний день спокійно дома?... Між кодексами учителів і кодексами хлопців ведеться постійна боротьба; як досі — завжди вигравали хлопці — і вони виграватимуть у майбутньому. Дуже нечисленні піддадуться: безконечно більша частина остане бунтівниками, а проте виросте на найкращих, найгідніших мужів народу... Такі думки одного педагога — дослідника (Кассона) наводить Бі-Пі в своєму посібнику для скавтастрів.

Сам він приймає на увагу такі пересічні прикмети юнацтва:

а) гумор — що його повно в природі юнака: він уміє бачити смішну сторінку річей чи подій і напр. куди більше захоплено береться до праці — коли показати йому в ній веселе;

б) відвага й охота змагань, ризику, яка не покидає хлопця, як довго в нього є почуття гідности; остигає хіба через довше товариство нудярів — боягузів;

в) віра у власні сили: — хлопець не любить, коли його вважають дитиною й поучують постійно, як має поводитись. Він хоче досвідчити все сам і вчиться помилками;

г) бистрість, яку справді можна подивляти; тому він радо вправляється в грах, які вимагають обсервування, помічування й витягання висновків;

⁶ Так думає напр. професор Женевського університету Пер Бове: Pierre Bovet: »Le Genie de Baden-Powell«, 1943.

д) любов зворушень, що каже йому захоплюватись надзвичайними подіями. Він не всілі захоплюватись одним зайняттям протягом цілих місяців, він любить різноманітність, зміну;

е) довіря: якщо хлопець знайде когось, хто здобуде його подив, він радо довіряє йому й дає себе вести; це велика сила в руках пластових провідників, що вміють стати для юнака гідним подиву «героєм»;

ж) вірність, це прикмета юнацького характеру, що на ній можна будувати великі надії. Загально — хлопець вірний приятелю: це може єдиний обов'язок, який він розуміє... Це той плідючий ґрунт, на якому може сіяти провідник...

Певне, багато ще може інших притаманностей юнацького віку. Але на цих основно будує основник скавтіngu свою систему, гру. Ви побачите, як у цій грі використано прикмети юнака, щоб виховати з нього мужа. Даючи юнакові те, чого він по своїй природі бажає і до чого він так, — але може злими шляхами, — дійде, — Пласт осягає те, що сам визнав за добре. Поступову й привабливу програму діяльності треба уважати за суттєво характерну рису Пласту. Вона не хаотична, але вона теж не шкільна програма, яку треба точно, в означеному часі й порядку переробити. Пластова діяльність убрана в основі в рямці пластових проб. Цебто — це поступова підготовка — і то індивідуальна — пластового духа й знання для осягнення все вищого ступеня пластовости. На тлі тієї підготовки, в якій якнайменше «науки», «вкування», а якнайбільше гри, ведеться вся широка діяльність Пласту.

Самовиховання

Отож, із становища хлоп'ячого погляду на світ — школа й наука непотрібні. Але — розуміється — Пласт не може поділяти тієї «засади». Він не тільки признає школі першенство; він учить юнака поборювати свою нехоть до школи й виконувати сумлінно шкільний обов'язок. Погане свідоцтво, або може тільки виразне погіршення поступу може стати причиною для цього, щоб пластуна навіть усунути з пластової роботи.

Розуміється, тим більше цінить Пласт дім і родину. Не тільки як зав'язок суспільности, але, як виховний чинник для людини. В пластовому законі є вимога послуху старшим, тобто, в першу чергу батькам. Пласт піддержує авторитет батьків (без їх писемної згоди не приймають у Пласт). Пласт знає, що ніяка організація, яка б не була вона геніяльна у своїх виховних методах, не заступить виховної сили батьківського дому і його перших глибоких виховних завдань. Але він хоче доповнити й допомогти в тому, чого звичайно не всілі дати родина, щоб всесторонньо підготувати юнака до життя.

В пластовому віці — школа є основне зайняття й перший обов'язок новака, чи юнака. Ламання шкільного обов'язку порушує пластовий закон! Так само з іншими зайняттями, коли пластун уже не в школі, а напр. у праці. Таким чином пластун учиться в Пласті, що в житті існують, крім приємностей, обов'язки. Добре, коли обов'язок заразом миле зайняття; але його треба виконати безумовно, чи милий він, чи ні.

Для себе вимагає Пласт тільки вільного від цих основних зайнять часу; того вільного часу, що як кажуть, може виховати, або зламати людину.

Школа й Пласт мають виховне завдання. Але, коли в школі покладено наголос на навчання потрібних у житті відомостей, — то в Пласті наголос на вихованні людини. В тому поділ завдань і співпраця школи й Пласту. В Пласті навіть те знання, яке він дає, має — як правило, виховне значення, є більше засобом, як ціллю. Наприклад знання лісових дерев, життя звірят, або читання слідів, або історія рідного краю — це не ціль для себе, але теж засіб любити природу, бистро помічувати, любити свій нарід...

Вкінці — основна різниця в методі. Школа—це обов'язок і примус (і так мусить бути!) — отже, як правило, щось немиле для юнака. Пласт — переживання, гра, добровільна, захоплююча.

Отже Пласт, щодо організації й методів — не школа, і ніяка для школи конкуренція, хіба може деякий приклад на те, як досягати кращі висліди з молоддю.

Завдання й можливості школи — з природи речі, обмежені. Те, чого не може дати юнакові школа в вихованні доброго громадянина, успішної людини — це хоче дати Пласт. Його шлях: самовиховання.

Вже добровільність участі в Пласті дає для цього підставу. Юнак, що рішається вступити в ряди пластової організації, знає яка її ціль і який закон. Він хоче бути добрим пластуном, досягнути вищій ступінь. А це значить: — повинуватися головним обов'язкам і законам. Виключно тільки добра воля, амбіція каже пластунові здобувати пластове знання і пластові прикмети. Та в Пласті його не вчать. Йому допомагають виховуватись самому, тренуватись у патріотизмі, в характері, в різних уміностях.

«Пласт, це організація молоді для патріотичного, всестороннього самовиховання» — так окреслив себе словами «Дрота» — Український Пластовий Улад.

Для пластуна, те знання, яке він набуває в Пласті це: не непотрібна витрата часу, як це йому здається про школу. Він вірить в потребу пластового виховання. Тільки ці найменші — новаки — йдуть у Пласт — з природи речі не свідомі повних його завдань. Вони граються під проводом впорядника — і гра виховує їх характер бистрість змислів, умову й фізичну справність. Пластун юнак — розуміє вже виховне завдання Пласту. І важне та оригінальне те, що юнак бере на себе свідомо відповідальність за своє виховання, знання, здоров'я — це значить, за свою майбутність, а через себе, частинно за майбутність народу. Юнак сам повинен провірювати себе, чи стає з дня на день більше словний, сумлінний, точний, і т. д., чи поглиблює своє пластове знання, чи сповняє щодня «добре діло»... Його впорядник — скавтмастер, це тільки дорадник, старший досвідчений брат. «Скавтмастер не має бути ні вчителем ні командувачем, ні проповідником ...» Правда, він, або другий спеціаліст може вчити якого окремого знання, але це неначе призна поміч старшого брата, а не шкільна наука. Позатим — пластун має в законі та у впоряднику тільки вказівку, евентуально пораду.

Скавтмастер не командує гуртком: для цього вибрано Провідником одного з членів гуртка. Другий став писарем, третій скарбником і т. д. Кожний несе сам свій обов'язок, відповідає за нього і вчиться на ньому організованості, ініціативності, провідництва, почуття відповідальності. Впорядник стоїть збоку, обсервує, інколи радить. Але саме — тільки радить на основі свого досвіду; ніколи не наказує. Наказує провідник гуртка, який, таким чином, вчиться наказувати.

Зараз видно, яка важлива роля цього впорядника. Він живе зі своїми хлопцями в гуртку, дає вказівку, дає раду, але його вказівка матиме значення тільки тоді, якщо вона в переконанні його хлопців добра. Професор з Женеви (про якого ми вже згадували) каже, що між тим, що дає вказівку, і тим, кому він дає, існує завжди особливе відношення. Наприклад у війську, або в послузі хворого лікареві, або в школі — там це все залежність в різних вімінах. У Пласті — це подив і признання для того, хто дає вказівку. «Скажи, кого подивляєш, а скажу тобі хто ти!»

Юнаки подивляють того, хто їм щиро імпонує і тоді хочуть наслідувати його. Тому-то виразно чужий Пластові військовий «дріль», ота сліпа слухняність, що вбиває особовість, не дає розвинути індивідуально характеру. Пластун, слухняний, виконує наказ, але після виконання може обговорити його критично з тим, хто дав цей наказ. Суть у тому, щоб не було «сліпости», а ясність і свідомість у слухняності. Тоді юнак не машина, не «предмете», «муштри», а свідомий учасник гри.

Отже Пласт допомагає юнакові мати довір'я до себе, «керувати свій власний човен». Це значить — відповідати самому за свою долю, брати відповідальність й ініціативу в свої руки.

Чим Є Присяга Й Закон У Пластовій Методі ?

Державні закони обов'язують кожного громадянина, вже з першого дня його народження; байдуже, чи хоче він цього, чи ні, і чи взагалі розуміє, в чому річ. Він — так би мовити — вроджується у зобов'язання супроти держави якої є громадянином. І коли, наприклад бездержавник живе в якійсь державі, то він підлягає безумовно її законам. Державні закони в'яжуть людину, хоч може вона з ними не завжди у згоді; за зламання їх грозять кари, чи інші прикрі наслідки.

Навпаки в Пласті. Його членство добровільне і — так сам добровільна присяга. Це суттєве для пластової методи. Міжнародна Скавтова Рада визнала, що добровільність скавтової присяги є однією з цих основних познач, за якими можи оцінити чи дана організація є скавтова.

Юнак чи юначка, що вступає в Пласт, знає яке бере на себе зобов'язання; розуміє, бодай у загальному, що присягає бути вірним Богові й Батьківщині, помагати другим і коритися пластовому закону. Він присягає на свою честь і тільки честь і його сумління каже йому додержати присягу. Ніякий зовнішній примус — як у державі — не діє в Пласті. В цьому основна різниця між пластовим законом і такими, як у державі.

Державний закон дбає тільки про поведінку людей назовні. Він засадничо не торкається внутрішнього життя громадян, їх думок чи психічного відношення. Наприклад — він не вимагає від громадян любити серцем свою батьківщину; він тільки змушує їх загрожуючи карами — не зраджувати тієї батьківщину не відкривати державних таємниць, не помагати ворогові, не тікати з поля бою... Тому люди так часто повинуються державним законам тільки зі страху перед карою.

Зовсім навпаки в Пласті. Тут «закон» - це на ділі тільки святочна назва; по правді - це тільки правила, або вказівки. (Rules — not Regulations!) Наші точки закону, чи головні обов'язки є тільки «провідними лініями» поведінки в життєвій грі. Коли державний закон в загальному тільки заборонює, обмежує свободу поведінки, то пластові правила дають вказівку позитивної поведінки. Пластун, приступаючи до організації, рішає зробити цю поведінку частиною свого щоденного життя.

А за змістом й обов'язковою силою — пластовий закон це радше моральна вказівка (Bovet: «Les consignes morales»). Передусім тому, бо для нього важлива не тільки зовнішня поведінка пластуна, а пізніше громадянина, але і його внутрішнє відношення до тієї поведінки, сказати б причина тієї поведінки. І Пласт саме старається дати пластунам цю внутрішню причину для зовнішньої поведінки. Він хоче, щоб пластун не тільки приходив точно на сходи, але, щоб пластун був точний; він хоче, щоб пластун був навіть чистий у думках і т. д., а понад усе — він хоче, щоб пластун був вірний Богові й Батьківщині, тобто, щоб мав вірність і любов у серці, не тільки проявляв їх зовнішньою поведінкою. Одним словом — пластовий закон дає вказівку яким пластун має бути, бо щойно з того, яким він є (характером, знанням, силою) впливає його зовнішня поведінка.

Форма пластового закону дуже проста і ясна, така, що під цим оглядом може нагадувати Декалог. Тільки так може розуміти його юнак, а навіть новак. І під цим кутом треба оцінювати таке, на вид несерйозне формулювання, як напр. в англійському законі: «скавт усміхається й посвистує серед кожних умовин» (точка восьма). Юнак розуміє в чому річ, сприймає й затямлює легко.

З усього цього слідує ціле відношення пластуна до свого закону. Він кориться йому не зі страху, не під впливом тиску із зовні, а тому, що визнав пластовий закон за добрий, вірить у нього і взяв його добровільно за свою «провідну лінію» в житті. Він може завжди звільнитися з пластової присяги, якщо хоче. Але скавтова практика в цілому світі показала, що це дуже — рідкі випадки. А ще рідші випадки свідомого ламання пластового закону. Чи не доказ це, що він добрий так змістом, як формою та силою діяння?

Ідея «Банди»

Є таке місце у відомому оповіданні Марка Твейна де Том Соєр каже: «Тепер ми зорганізуємо банду грабіжників і назвемо її «Банда Тома Соєра». Хто захоче вступити до неї, той мусить скласти присягу й написати своє ім'я кров'ю». Хто не пам'ятає цього з оповідання Марка Твейна? І хто, читаючи, не відчув правдивості хлоп'ячого бажання мати свою «банду». Ціле хлоп'яче життя — як тільки це можливе — відбувається в такій банді. Це його світ, його суспільність. Там тільки він живе правдиво хлоп'ячим життям, не фальшованим, не удаваним, як часто в товаристві старших. Там він проявляє свою індивідуальність, ініціативу, провідницький хист. У своїй банді він переживає вимріяну пригоду, там він відважний — хоч де інде, може несміливий. В банді своє право, своя публічна опінія, що діє як переважний «соціяльний» тиск на спосіб поведінки, там — своє розуміння добра і зла.

Бічер Стів (Lyman Beecher Stove) писав: «Найкраще, що можна зробити для доростаючого хлопця, це дозволити йому піти в банду, але наглядати над тією бандою; бо якщо хлопець нормальний, — він сяде чи так попаде в банду, не зважаючи на дозвіл, тільки, що ця банда, яку він добере собі сам не буде така благодійна для нього. Під доглядом — навіть найгірша банда може стати прекрасним корисним чинником. Це знають соціологи, виховники, а навіть криміналісти. Бо банда хлопців може бути доброю, позитивною, але в певних умовах, може бути небезпечною, а то й злочинною.

Один педагог-психолог, що бачив цю силу банди, радить навіть батькам, які хочуть прив'язати сина до родинного круга — зробити з цього круга таку «банду». Не знаю, чи це легко, але рада по суті добра.

Те саме пізнав уже давно основник скавтіngu. Ідею такої банди розв'язав він т. зв. «гуртковою системою»

Пластовий гурток 7 — 8 хлопців чи дівчат, це не тільки організаційна, але перш за все діяльностева й виховна клітина.

Пластовий гурток — це банда юнака; але банда, що її права, амбіції, ціль — корисні, хоч засоби такі самі притягаючі, веселі, атракційні, як у «дикій» банді.

Не можна доволі сильно підкреслювати цієї основної методичної засади. Бі-Пі повторював це все наново, називаючи гурткову систему «ключем пластової методи». Він радить влаштовувати гурткові табори, а в кожному разі не більші, як курінні, але її тоді кожний гурток треба відділити.

В гуртку краще пізнавати кожного окремого юнака, радити йому, помагати. Але, ще може важніше, що в гуртку можна визначити кожному членові своє завдання з відповідальністю за нього.

Звичайно гурток спільно працює над собою, підготовляється до пластових проб і т. д. Він іде на мандрівку, переживає пригоди, зв'язується в тривалу дружбу. Гурток стає спільною амбіцією членів: він існує для них, так, як вони існують для нього. Його назва і знам'я, «тотем» — стає їх спільною цінністю. Вони самі ведуть гурток: для цього вибрали провідника й гурткову старшину.

Гурткова система відрізняє пластову систему від усіх інших. Вона показала така успішна, що її треба радше поглибити ніж обезцінювати.

Отже основним осередком виховної діяльності є гурток. За те основною організаційною клітиною треба уважати курінь, що складається з декількох гуртків (напр. у одній школі). Він є цілість назовні, може виступати самостійно, має свою назву, порядкове число в цілому уладі, свій прапор і т. д.

За системою Бі-Пі, який виразно поручав децентралізацію в скавтовій організації — повинен курінь мати широку самоуправу, ініціативність і суцільність у роботі.

Вищим одиницею, як ось області чи краєві припадає більш формально-технічна роля. Тільки Головна Пластова Старшина, як найвищий виконний орган цілому уладу, координує цілу

діяльність окремих курінів, дає загальні напрямні, вказівки та репрезентує улад супроти чужих народів чи пластових організацій.

Кожний національний пластовий улад має свого Верховного Пластуна. Він не є командантом. Його становище більш почесне: Він репрезентує саму ідею уладу і єдність його.

Пластова Гра

«Гратися — значить **любити** робити щось;
Працювати — значить **мусіти** робити щось.»

Парлет

Життєвою повагою хлопця не «взьмемо». Хлопець хоче забави, гри — так, як хоче цього мала собачка, котеня чи інше молоде сотворіння. Коли хлопець любить інколи школу, то — звичайно тому, що і в школі є своя «банда» і чимало веселого, головно підчас перерви. Пласт пізнав, що хлопець любить гру; пласт визнав, що хлопець має право на неї, після цього, як сповнив свій шкільний обов'язок; і Пласт дав хлопцеві цю гру з усіма її прикметами забави, змагань і веселости. Тому хлопець іде радо у Пласт і добровільно розпочинає пластову гру. Але раз розпочав її, мусить грати її за правилами.

Пласт прийняв засаду пластової гри з подвійних міркувань. По-перше — це природний хлоп'ячий «спосіб життя», яким хлопця легко притягнути. Але по-друге, гра — прекрасний виховний засіб.

Що це гра і що вона дає?

Гра — забава, але не безума, а змістова. Гра має ціль, правила, способи. Отже вона вчить хлопця, а радше призвичаює, бачити перед собою ціль у грі, але йти до неї за правилами і використовувати дозволені та доцільні способи.

В кожній грі є змагання, боротьба з другими, отже нагода для хлопця виявити свій «інстинкт боротьби». Але ця боротьба в'язана правилами. З них найважливіше: «чесна гра»; і в пластовій грі признають перемогу тільки, коли вона досягнена чесно, згідно з правилами. У хлопця вирабляється амбіція чесної гри, він учиться цінити її як єдиний приємливий спосіб змагання.

Він учиться — таким довгим стосуванням у грі — додержуватись «правил ігри» теж у суспільному житті, яке сьогодні, без цих правил годі собі уявити. Я був здивований, коли читав у «поважній» науковій книжці про англійське карне право, що англійські судії «тому так строго придержуються правил чесної гри» навіть у відношенні до обвинуваченого злочинця, бо від зарані літ своїх грають гольфа чи інші спортові гри, в яких навчилися цінити тільки «чесну гру».

Кожна гра має свою ціль. Щоб її досягнути, напр. щоб здобути ворота в копаному м'ячі — треба змагати пляново, з думкою. Бо сліпий, хоч сильний стріл м'ячем з далеку в напрямі воріт противника — звичайно безуспішний. Хлопець учиться грати доцільно, співграти з другими, членами своєї дружини. А далі — він пізнає, що сила, технічне вміння, скорий біг, цільний стріл м'ячем мають рішальне значення, але вимагають доброї підготовки, сумлінного «тренінгу».

Вкінці — він учиться бути скромним вигравши і з усміхом приймати заслужену програму. Вчиться відваги, завзяття, слухняности провідникові дружини, чи тому, що на грищі дає вказівку.

Легко побачити, що ці прикмети цінні не тільки в грі, в спортових змаганнях. Це безумовно цінні громадянські прикмети.

Тому різnorodні гри стали основним засобом пластової виховної методи. Вони сплітаються разом у велику пластову гру, а — далі, для пластуна саме життя стане грою. В ньому буде ціль, правила гри і відповідні засоби. Ціль — вказана у пластовій присязі, правила — зібрані в законі, а засоби — це сила тіла й ума, характер, здоров'я, зручність і бистрість.

Діти Матері Природи.

Бейден-Пауел пригадує в посібнику для скавтмастрів слова Олександра Дюма (сина): «Якби я був королем Франції, я не дозволив би дітям до 12-го року життя, пробувати в місті. До того часу діти мали б жити в вільному, у сонці, в полях, серед лісів, товаришувати з собаками й кіньми, вічна-віч з природою, яка сталить тіло, дає бистроту інтелігенції, а поезію душі, та будить цікавість, що має більше значення для виховання ніж усі шкільні посібники світу. Вони - діти навчилися б розуміти гомін так, як і мовчанку ночі; вони мали б найкращу з релігій, ту, що сам Бог відкриває в чудовому виді Його щоденних чудес».

Як би насправді видати такий закон, як цього хотів Дюма, — то його прийняли б з найбільшою радістю саме діти й юнаки. Бо немає юнака, що не хотів би вирватись з хати й гуляти по вільному.

Отже Пласт бере його з собою. Але не на подвіря між високі мури домів, не на кам'яну вулицю в куряву й гомін; він веде їх у справжню «вільну» природу, в ліси, поля, гори.

Для юнака — життя в природі — рай; а для Пласту, це засіб виховання людини. Тому в пластовій методі займає життя в природі таке важливе місце. Праця в домівці ведеться — сказати б — тільки в перервах між мадруванням чи таборуванням чи грою на вільнім. Вона — розуміється, теж необхідна, особливо зимою, але для пластуна вона радше виняткова. Він усе готовий і радий іти в природу, без огляду на пору року: бо треба пам'ятати: кожний сезон є пластовим сезоном.

Та пластун живе не тільки в природі, використовуючи її як грище; він живе з природою, її життям: і в цьому суть.

Від жовтодзюба-новака, що вчиться вживати очей і вух та помічувати життя довкруги — аж до пластуна «Скоба», що мандрує самотійно по невідкритих ще околицях, — пластун випробовує в природі свої власні сили, вчиться боронитись і знаходить радість із звичайних речей. Пізнаючи красу світа, в якому живе, і вправляючись, щоб відповісти його вимогам — він тренує свої змисли й тіло, але за разом і душу, що стає багатша, зближившись до природи.

Отже природа — вітаміна для тіла й духа. Для тіла, бо повітря, сонце, вода, рух — давно визнані основи здоров'я й сили. Для духа, бо любов і пізнання природи й її законів, велич, гармонія і краса натури — дає силу, гармонію і красу духа.

У гимні Закарпатських Пластунів, що тепер став піснею всього нашого Пласту, — співають:

«Гей, юнаки, гей, пластуни.
Ми діти сонця і весни,
Ми діти матері природи.
До нас шумить зелений бір
В ліси ж, поля, до вільних гір.
На ясні зорі, тихі води...»

«Пусти Мене, Мамо, До Табору»

Так співають в одній пластовій пісні.

На тлі природи — мандрівка і таборування невідлучні друзі пластування. Пластун є пластуном завжди і всюди: вдома, в школі, при праці. Але правдиве пластування починається для нього на мандрівці і в таборі.

Мандрівка — це пригода, добровільне по-борювання трудів, гартування тіла й духа, пізнавання країни й природи. На ній сто нагод випробувати й тренувати пластові вміння. Шукати шляху за сонцем, зорями чи мохом, поставити шатро для нічлігу, але так, щоб у ночі не зірвав

вітер, або не підлив дощ, підходити обережно дикого звіря за його слідами і багато — багато іншого, що бавить і вчить. Тому-то «молодому пластунові мандрівочка пахне».

Або йде він у табір. Це його мала суспільність не тільки людським складом, але й цілою організацією; весела, пориваюча школа громадського життя. Там має пластун усе, чого здорова юнацька душа прагне. Але рівночасно, він включений у малу громадську організацію, в якій має визначене місце, надані обов'язки та відповідальність. Табір — може найкращий взір того, як у пласті виховується юнак сам — і то грою, на громадянина.

Переживання

Юнака поривають пригоди, романтика, веселість. Вони — коли безконтрольні — можуть звести юнака, як звели багато молодих людей і вчинили з них злочинців. Але пориви переживання, спрямовані в доброму напрямі, є корисні і виховні. Це знає пластова метода. Вона дає юнакові переживання пригоди, романтику, веселість, щоб не шукав їх де-інде. Але вона й використовує їх.

У пластовій грі, в таборі, на мандрівці — повно пригод, повно сміху, романтики. Чи не пригода це, коли на мандрівці зловить буря-громовиця і треба, перемоклому до нитки, розбивати нічліг десь у диковині? А при тому яка нагода показати пластову усмішку! Доказати, що «ніщо нам лихо, ні пригоди...» — Але, це передусім нагода — виховати вміння усміхатись навіть тоді. Чи не пригода це, коли серед тихого ходу лісом — нагло вискочить з гущавини дикий кабан-матка з молодими? Або — коли орли б'ються над скелями, або в зимі лявіна летить у безодню? Чи не краща пригода підходити оленячий водопій з фото-апаратом, як пустувати з босяками по вулиці міста? І щиро сміятись при веселій грі, чи при цікавих зайняттях — коли сміх — здоров'я? І — вкінці — чи не найкраща романтика — сидіти під зоряним небом ночі кругом пластової ватри та дивитися мовчки в полум'я? Як люблять пластуни свою ватру, як глибоко переживають її! А яка повна вона змісту, що завжди в серце западає, коли при ній пісня про славу чи тугу рідного краю лунає, або гутірка про великі хотіння кров розбурхує?

І знову: юнак рветься до ватри; а Пласт дає їй йому, але повну глибокого, виховного змісту.

Така метода Пласту. Не потребує тоді юнак шукати пригоди й романтики в «Банді Чорної Руки», що коїть лихо і вбиває в хлопцеві людину.

Система Пластових Відзнак і Символів

Ще треба сказати, що з методою пластування зв'язана теж система відзнак, її визнають також однією з тих приznak, що характеризує скавтінг.

Як у інших випадках, Пласт дає тут юнакові те, чого той бажає, рівночасно використовуючи це. Хлопець любить однострій і кожна відзнака має своє значення, є доказом певного пластового ступеня чи знання: тільки той, хто цей ступінь чи те знання осягнув, може вдягти однострій і припняти відзнаку. І в тому їх магічна сила: право на них треба здобути, а це значить здобути даний ступінь чи знання. Відзнака є зовнішнім доказом того, що варта пластун, наскільки він «готовий», і рівночасно — неначе нагорода за цю вартість.

Це треба вже сказати про сам однострій. Він — під охороною права, тобто, його вільно носити тільки пластунам. Але хто вдягнув його, обов'язаний носити його з гідністю, бо він репрезентує тоді свою організацію. Однострій зобов'язує отже до пластової поведінки, він «підтягає» того, що його вдягнув, на вищий, бо пластовий ступінь. Пластового однострою не вільно носити при партійно-політичній, або при торговельній пропагандивній акції, щоб не надуживати того доброго імені, яке має Пласт, для таких цілей. І навпаки, — до того, що має на собі пластовий однострій, повинен кожен мати довір'я, повинен знати, що на ньому можна полягати. А честь пластуна зобов'язує його — ніколи не завести того довір'я. Те саме стосується пластової відзнаки, коли її припнято на вбрання.

Як однострій і лелійка доказують приналежність до пластової організації в загальному, так другі відзнаки вказують який ступінь пластового та практичного знання досягнув пластун, яке становище має в Пласті, скільки літ служби, до якої частини належить. Дехто — з непотрібної скромності — не носить відзнак. Робить неправильно. Йому нічого окриватися, а навпаки, — відзнакою має він показати скільки він вартий, в чому можна на нього покладатися. Звичайно хлопець хоче бути багато вартий; хоче робити поступ на пластовому шляху. Він працює, вправляє, відбуває проби на учасника, розвідчика чи скоба; він має практичне знання, завершені іспитами вмілости. Відзнака ступеня, чи іспиту, може відзначення, або нагорода за значне діло — говорять за нього хто він, скільки вартий. Навіть найменше здібний пластун має свою вартість і цю вартість показують відзнаки. І вони заохочують пластуна йти вперед.

Рівночасно користується Пласт символами, що їх укрито в різних пластових знаках, звичаях, гаслах і т. д. Ці символи — якщо пластун знає їх добре — мають пригадувати йому його різні пластові зобов'язання.

Чи знаєте, що таке пластова лілейка? Вона нагадує герб французьких королів; хтось каже — лілея квіт і символ невинності. А в тім — це не так. Такий знак, як пластова лілея, може радше первісне як вістря стріли, — це знак, що вказував північ на старовинному компасі. Як серед безкрайого моря, вночі, в мряці мандрівник іде певно за компасом до цілі — так пластуна веде його лілейка — відзнака до життєвої цілі.

Жовтодзюб-новак здоровить рукою з двома пальцями випрямленими вгору: це вушка чуйного зайчика, що пригадують — будь чуйний, готовий!

В привіті пластунів — три випрямлени пальці пригадують символічно три головні обов'язки пластуна. Пластуни подають собі ліву руку: це символ широти й братерства, що пливе від серця.

Подивіться на стяжку під пластовою відзнакою (у нас досі тільки при відзнаці пластуна-розвідчика, а напр. в Англії чи Америці — взагалі частина відзнаки) — вона пригадує усміхненні уста і вона справді символ гасла — усміхніся! Вузлик, яким зав'язують кінці пластової хустки, нагадує обов'язок щоденного доброго діла.

Вкінці — гасло і привіт українських пластунів — СКОБ! Це назва скельного орла, що став нам символом. І разом — це перші літери пластового гасла: Сильно — Красно — Обережно — Бистро!

Та ще, ось на прапорах, ми побачимо символ для сили — дубові листки, для краси — цвіт калини, для обережності — гриба-мухомора, а для бистроти — блискавку.

От ці символи товаришують на кожному кроці пластунові. Вони пригадують йому його зобов'язання і ведуть його. Тому неабияке значення їх у пластовій системі.

Пластова Дисципліна

Громадська дисциплінованість — ми підкреслювали вже це становище Пласту — переважливий чинник суспільного ладу. Ми знаємо вже, що Пласт намагається виробити цю дисциплінованість в юнака, знаємо, що вона є окремою виразною вимогою пластового закону. Знаємо, що вона виробляється практикою пластування, де вона суворо зобов'язує — як ціль і метода.

З того, що вже сказано, ми вже знаємо, що в Пласті досягають поведінку згідну з законом не «сліпим послухом», без «Капральщини» без страху перед карою. Пластун узав на себе пластова зобов'язання добровільно і свідомо і головним гарантом, що його одержить є його честь і сумління. Цього ніколи не треба забувати.

І ось, коли трапиться, що пластун поступить «не по пластовому», коли порушить, а то й зламає закон, то ці наслідки, які стосує Пласт, звертаються саме до тієї честі і сумління пластуна. Вони таким чином виховують, дають змогу поправитись, але й відстрашують від нового вчинку.

Зате немає в Пласті кар у тому розумінні, що їх знає державний закон, тобто таких засобів, що в них міститься завжди «відплата», щось із старої пімсти.

Свіжоприйнятий до Пласту прихильник перебуває під постійною опікою свого впорядника і товаришів у гуртку. Ця опіка — це водночас поміч і контроль. Вона помагає новому другові пізнати суть пластування, розуміти її правильно і засвоїти собі основні признаки пластунської поведінки. Це і є контроль, чи новий друг справді має охоту й амбіцію бути добрим пластуном у свому житті. Якщо ця перевірка виявиться для прихильника у висліді доброю — йому дозволяють скласти «обіцянку новака». Якщо ні, то він мусить ще чекати, або коли й тоді не покаже, що хоче й може бути добрим пластуном — йому прийдеться покинути Пласт.

Якщо пластун після своєї присяги провиниться, то до нього стосують т. зв. систему пересторог, основаної на ступенюванні.⁷

У нас є аж п'ять таких ступенів. З них перший — це розмова впорядника з пластуном «у чотири очі», звернення уваги на неправильність поведінки даного пластуна.

Вдруге, якщо цього треба, впорядник теж «у чотири очі» — пояснює пластунові його поведінку, уминаючи його.

В третьому ступені — за повторення провини пластун одержує — нагану. Далі: пластун сам підписує протокол, в якому стверджують його провину. А вкінці як останній ступінь, відчитують такий протокол на сходинах цілого куріня. Честь і сумління пластуна мусять дати прилюдну відповідь пластовому товариству за поведінку. Товариші пластуни не порушують чести провинника; вони тільки стверджують, що він сам, своєю поведінкою свою честь порушив. Це ствердження — і критичний голос сумління — це єдині «кари».

Після цього, за нову важчу провину слідує виключення з Пласту. Для амбітного юнака — це очевидно, прикрість: для організації це ствердження, що він не гідний носити пластової відзнаки. Тому йому здійсмають цю відзнаку.

Можна легко побачити цю основну різницю між державним карним законом і пластовим. Там за злочин грозить в'язниця, грошова кара і т. п. — тут, тільки відклик до чести. Тому, очевидно, пластова система діє успішно тільки там, де в юнака розвинене почуття чести. Але в кого почуття чести юнацької немає, той і так не був і не буде пластуном: пластова суспільність відокремиться від нього, без будь-якої пімсти чи відплати.

Порада Старшого Брата

А на завершення наших гутірок про пластову методу годилося б поговорити про тих, що проводять її в життя.

Їх називають «пластовими виховниками». Але я, признаюся, боюся цього окреслення. В ньому щось із «гувернантки», чи інструктора, чи взагалі наставника, що як всевладний авторитет стоїть над юнаком. А прецінь — перший виховник у Пласті — це сам юнак, а другий — пластова середовище й діяльність; щойно на третьому місці треба — на мою думку — поставити цю третю людину, отого виховника, впорядника, зв'язкового. Це те місце, де його видно в пластовій системі.

Та рівночасно — його місце й перше: але тут тільки дух його, його невидна для юнаків сила, що веде в корисному напрямі. Тут його ідейність, виробленість; тут довір'я і прив'язання юнаків до нього, що каже їм хотіти бути таким, як він.

Він — не забуваймо, тільки старший, досвідчений брат, друг, що хоче з любови до Пласту і молодших друзів, допомогти їм, поділитись з ними своїм досвідом.

⁷ Це була система, передбачена в давнішому правильнику. Тепер вона змінена формою, але основна ідея системи пересторог остається без змін.

Розуміється, про завдання такого «скавтера» можна й треба писати окремо⁸. Не моє це тут завдання. Але хто прочитав досі цю мою гутірку, певне зрозумів такі основні для пластового виховника речі: що йому необхідно зглибити суть пластової ідеї та методи, які нерозлучно сплетені в пластовій системі; що пластова ідея й метода дуже прості, якщо їх добре розуміти.

А далі, замість багато слів — я хотів би подати цілу філософію пластового провідника-виховника в чіткому скороченні декалогу американських скавтастрів⁹. В ньому подано основні прикмети виховника, що можуть запевнити успіх.

1. Віра в юнаків, що родитиме в тебе бажання посвятити для них себе й свій час;
2. Запал, зосереджений на щасті юнаків у роках їхнього формування (фізичного й духового); — «щасливий юнак, це добрий юнак, — а добрий юнак, це майбутній добрий громадянин»;
3. Безмежне довір'я до Пласту, як тої програми, що найкраще надається до формування нашої молоді на досконалих мужів;
4. Зрозуміння, що для юнака Пласт — це гра, — для тебе гра з метою: будувати характер і школити громадянські чесноти;
5. Свідомість того, що для твоїх юнаків ТИ є Пластом. «Те чим ти є кричить так голосно, що я не чую, що ти кажеш!»;
6. Послідовність у виконванні наміченої програми з енергією і витривалістю, терпеливістю і добрим настроєм;
7. Охота усунути себе на другий плян і дати можливість юнацьким провідникам вести й рости методом праці в гуртку;
8. Бажання іти вперед в набуванні вмілостей пластового виховника — користаючись кожною нагодою для перешкоду та усіма доступними матеріалами з цієї ділянки;
9. Готовість співпрацювати рука-в-руку з домом, церквою, школою, місцевими пластовими властями, Головною Пластовою Старшиною для добра поодиноких юнаків і для добра спільноти, як цілоти;
10. Замилування до життя в природі в усіх його формах і любов до її Творця.

⁸ В «Записках Українського Пластуна», появилось напр. Др. А. Фіголь: «Роля Виховника в Пласті» Мюнхен, 1946, або Е. Гут-Антонович: «Програма Пластового Виховання», Мюнхен, 1946, і другі.

⁹ Український текст за згадагою книжечкою Др. А. Фіголь: «Роля Виховника в Пласті».

ПЛАСТУНСЬКИЙ СТИЛЬ ЖИТТЯ

Одиссей: «Я думаю, що це не бій, а розважування буде між нами. Воно справді, неначе стояли б ми на терезах ваги. Отож — вага говоритиме...»

Гектор: «Моя вага? Скільки я важу, Одиссею? — Моя вага — це молодий чоловік і молода дружина і дитя, що має народитись... Моя вага — це радість життя, довір'я до життя і хотіння всього, що добре й природне...»

Жан Жіроду: «Троянської Війни не буде».

По Пластунськи

Як часто доводиться нам чути оцінку поведінки пластуна в суспільному, чи в приватному житті: «Це — по пластунськи», або «Це — не по пластунськи!». Не тільки ми, пластуни, але й суспільність має уяву про те, що пластун повинен поводитись в житті в окреслений, добрий спосіб. А властиво, — цей спосіб не окреслений точно, бо він виходить за межі ясних слів закону чи присяги. Він більше уявлений і виходить з переконання, що Пласт зобов'язує своїх членів до всього, що добре. Суспільність, що вірить у Пласт, а тим більше самі пластуни, схильні кожному добру — зі становища людського або суспільного — поведінку назвати пластунською, і, навпаки, кожному погану — непластунською. Це виправдана вимога до пластуна (як дуже вона актуальна в критичних хвилинах війни чи напр. скитальщини!).

Але — з другої сторони, це відчуття, що ціле життя пластуна повинно мати якийсь окреслений стиль. Пластова ідея як життєвий напрям, і пластовий закон як вказівка життєвої поведінки, дають зміст і форму життя. Вони різьблять людину. А яка людина, така її життєва поведінка, такий її життєвий стиль.

Це так, як те, що чесна людина не краде тому, бо вона саме чесна, а не тому, що боїться кари, якою грозить закон. Так і пластун — ми підкреслювали це вже — поводитьсь в окреслений спосіб тому, бо він такий є.

Але, правда, це можна повністю сказати тільки про «цілого» пластуна. Це значить про такого, що справді сприйняв пластову ідею і виховався на ній; що вона в нього не на папері чи навіть в голові, а в серці, «в крові й кості», просто в його натурі.

Правда, не багато в наших умовах таких «цілих» пластунів. І взагалі — ідеалів мало на світі. Але для нас цінне саме змагання до такого типу людини і цінний осяг, що зближує до нього. І цінне те, що пластун, навіть ще не зовсім «готовий» у тому розумінні, напр. не веселий по вдачі, або замало ще опанований і т. п. — має в законі вказівку поведінки і навіть інколи проти своєї вдачі йде за тією вказівкою.

Взагалі — «цілий» пластун, це не конечно той, що осягнув у-сі пластові ступені, чи здобув багато пластових уміlostей. Правда, ці ступені та вміlostі мають своє велике значення, основне для скавтової методи. Але вони залишаються пустими звуками, якщо той, що їх посів, не є «морально готовий». Уміння дає більшої вартості життю, але основа тієї вартості лежить у самому змісті і способі життя.

Головні обов'язки пластуна, закон, гасла і пластова виховання на них сплітаються гармонійно в особливий, різний від іншого, стиль пластунського життя. Він має свої виразні признаки. Може пощастить нам показати головніші з них.

«Життя За Коротке, Щоб Було Мале»

Це слова, мабуть, чи не великого політика Дізраелі, і — я певен — не один повторив, або висловив ще перед ним таку думку. Для нас, пластунів, байдуже, чи життя довге чи коротке. Але для нас суттєве, щоб було воно не мале, не дрібне, а велике. Ми хочемо «сповнити кожну минаючу хвилину прецінним змістом шістдесят секунд». Цього вимагає і для цього дає вказівку пластова ідея і пластовий закон.

Бути вірним Богові й Батьківщині, помагати другим — це те, що робить життя пластуна цінним, великим, якщо їх добре розуміти. Це вартостеві признаки пластунського життєвого стилю.

Як жити з Богом — учить кожного пластуна його релігія. Але сама ця обставина, що він живе з Богом, що він визнає Божеську ідею над собою — підіймає життя його на вершини. Англійські скавтки так гарно формулюють це відношення: «правдива й практична вірність Богові буде гармонійне життя». Оця гармонійність оперта на релігійності, ця внутрішня рівновага, спокій, певність — хоч як бурхливе само життя — це одна з признак пластового життєвого стилю. Але життєву вартість дає щойно чинна вірність Богові й віра в вище призначення, в поза-особисту ціль існування, віра в ідею.

Більш практично відчуває пластун цю життєву вартість у своєму відношенні до народу й батьківщини. Його тісна зв'язаність з її долею; його обов'язок і готовість жити, працювати, а то — в потребі — й ризикувати життям для неї, робить життя його високо ідейним і цим різьбить його життєвий стиль.

Пластун не живе сам для себе; він член своєї громади, а його життя — частина життя тієї громади. Він турбується і тішиться її долею, на її долі будує свою і бачить своє особисте остаточне щастя в осягненні великої мети його Батьківщини. Свою щоденну працю він оцінює користю для Неї; а при вечірній ватрі він мріє про Її кращу долю. Любов батьківщини дає змісту його життю і виразну признаку.

Пластун — помічний другим, слабим, потребуєчим. Він — отже лицар і шляхетні його думки, задуми, вчинки. Його життя повне альтруїзму та приязни для слабших і воно кероване обов'язком сповнити щоденне добре діло.

Головні обов'язки пластуна — бути вірним Богові й Батьківщині та помагати другим це основа його ідейності. Ця ідейність — наймаркантніша признака пластунського життєвого стилю. Вона робить життя пластуна великим.

Життя- Гра

«Бо радісно всміхається життєва гра,
коли глибоко в серці скарб укритий».

Шіллер

Скавтинг — це гра. На тому побудована ціла пластова система. Юнак грається в Пласті, або радше він грає пластову гру. Ці основні ознаки, що є в кожній правдивій грі, є теж у пластуванні. Ціль, і змагання з другими, і правила гри, і тактика, що каже відповідно розумно співграти з другими членами своєї дружини, і техніка, що дає перевагу, або вміння прийняти зрівноважено невдачу, і завжди ризикування і часто потреба «кинути на карту все, що досі виграв у житті»... Тому гра пластова — така основна частина пластової методи.

Але для пластуна не тільки саме формальне пластування, але й ціле життя його є грою. В Пласті він пізнав усі прикмети гри, її приємні і трудні сторінки, її правила і способи осягати успіх чесною грою. Він навчився змагатись, бавитись і мати успіх. І те вміння він стосує в житті.

З давніх-давен кажуть, що життя, це боротьба. Але для пластуна, воно більше, як боротьба, бо боротьба, це тільки частина гри. Так і життя складається крім боротьби, важкої, інколи безпощадної, — теж з цих елементів, що творять гру.

Пластун передусім держиться правил життєвої гри; вони закреслені пластовим приреченням, законом, гаслом. Ніде інде не діють вони так сильно, як у грі: сила — краса — обережність — бистрість; фізична й духовна готовість, лицарськість, товариськість, усміх. Немає точки пластового закону, що не мала б застосування в життєвій грі.

Пластун бачить вищу ціль життя і змагається за неї, як у кожній грі.

Він шукає і знаходить радість у життєвому змаганні.

Він тішиться осягом життєвим, але має амбіцію, щоб досягнути його «чесною грою», а невдачу він приймає з усміхом і свіжим завзяттям до нової боротьби.

Він вчиться, підготовляється і тренується для життєвої гри і дає їй повністю своє зусилля.

Він — коротко кажучи, за словами пластової присяги: «працю, невдачі, всі злидні, недолю пійме як завдання трудної ігри».

Це так у цілості життя і в окремих його проявах, чи подіях. Воно подібне до футбольних змагань. Кожен «меч» зокрема має свою ціль — виграти дані змагання; кожні добути ворота — крок для цього, кожні втрачені — віддалення. А потім — взявши всі змагання разом — йде про мистецтво краю, як найвищу ціль. Так і в житті. На його вищу ціль — «мистецтво життя» — складаються осяги окремих змагань: у школі, вдома, у званні, на грищі, на війні чи в політиці, чи на скитачьщині... Для пластуна все це Велика Гра.

Стиль гри є стилем його життя.

Життя - Пригода

Бажаю Тобі доброї швидкості у Твоїй подорожі крізь життя: хай воно стане Тобі радісною пригодою!

З королівської грамоти для англійського «Королівського скавта».

Пригода — такий необхідний складник пластування, як молодість. Й обидві вони — молодість і пригода — нерозлучні друзі. Пластун, як кожний здоровий юнак і як кожний молодий духом «сеніор» — пластун, любить пригоду і шукає її.

Саме практичне пластування і близьке життя з природою дає багато нагоди для пригоди. Табори, мандрівки, вправи... Там здійснюються буйні юнацькі переживання; там може і поглиблюється цей пригодницький гін, що пізніше, старшим людям, які стоять уже в буденній життєвій праці — каже в кожную вільну хвилину йти за пригодою: може в відкривчу подорож світами, може тільки на лови, чи в мандрівку рідним краєм. З того пригодницького гону життєвий стиль пластуна дістає живости, буйности, життєрадісности.

Та ми бачимо, що пластова метода йде далі. Вона вчить знаходити пригодницькі переживання не тільки в незвичайних випадках, але й у самому буденному житті. Вона вчить йти через життя й світ з відкритими очима й вухами, бистро помічувати все цікаве, гарне, пориваюче, що всюди є в житті та не всім відкрите. Яку пригоду може дати це так званому нудному, буденному життю; як легко тоді робити нудну, бездумну роботу, або «незмученому ждати».

Один американський професор психолог, в одній статті (не пригадую хто і де) — підкреслює таке «шукування пригоди», як добрий засіб оживити кожне нудне зайняття. Той наприклад, що

чистить на вулиці черевики проходим: скільки має він нагоди обсервувати цікаве, повчаюче, або, просто, смішне в типів людей, які висновки може робити з роду їх взуття, чи способу, як сходжують зап'ятки, підошви, деформують черевики і т.д. І так кожний робітник, купець чи урядовець.

Таке пригодницьке переживання звичайного життя лежить у пластовому стилі. Воно — неначе «пластування поза пластом» у житті. Воно викреслює з життя «сірі дні будня».

Життя — Чин

Й постанова закону й «привичка» сповняти обов'язок, бути пильним, корисним, чи робити щодня «добре діло» дає життю пластуна багато живої активності. В нього немає хвилини безділля, пустки, (хвилини роздумування або й мрій, якщо «вони не ціль» — ніколи не є пустим безділлям!).

Як пластун у таборі, на мандрівці був завжди зайнятий, чинний, так і ціле його життя сповнене чином: чи це в школі, де він після науки працює в різних гуртках, освітніх, музичних чи спортових, при влаштуванні концерту, збірки на добродійну ціль і т. п. не доконче в проводі, але хоч би як звичайний член, чи учасник. Чи-то вдома, в званевій праці, як селянин, ремісник, купець чи урядовець, він завжди має нагоду виявити себе активно і цю нагоду використовує. Він ненавидить пустого збування часу, «солодкого неробства». І тому його не зустрічає необхідний наслідок такого неробства: нудьга, песимізм, зневіра в вартість життя. Для нього життя — це не безрух, а чин, дія, в якій він сам включений як співучасник, співдіяч.

Через пластовий спосіб життя і працю, він привик бути корисно активний. Ця активність дає цілому стилеві його виразну ознаку. Він почуватися добре, він вдоволений, радий — тільки в діяльності, нехай у вузькому обсязі щоденного обов'язку, нехай у забаві чи тільки в задумі. Він завжди при тому з розмахом і серцем.

«До Нас Шумить Зелений Бір. . . »

Елементом пластування, одним із важливіших, — це тісна зв'язаність пластуна з природою. Вона — природа, була засобом виховання і в одночас тереном властивого пластування. Щойно там, у тієї «матері природи» пластун — почуватися дома: літом чи зимою, весною чи осінню, бо — пам'ятаєте — кожний сезон — це пластовий сезон.

Пластуна вчили йти крізь природу (й життя) з відкритими очима й вухами, з чуйними змислами. І він пізнавав таємниці природи, й велич і красу; пізнавав життя рослин і звірят, став їх другом; в неодному їх наслідував. Він мусів — полюбити природу. І ця любов, і те, чого навчився від природи — кладе відбиток на стиль його життя. Не тільки в тому, що він кожну вільну хвилину використовує на те, щоб йти: «в лісиж, поля, до вільних гір, на ясні зорі, тихі води». Але природа дала йому пізнати велич сотворення і тільки маленьке місце людини в світі. Він відчув великий Божеський закон, незмінливий лад всесвіту і може втратив надмірну людську гордість із того, що він «пан створіння». Але, якщо не мав її — то набрав гордоців з того, що він частина тієї чудової природи. Пізнав далі — що в природі йде боротьба за існування; що для вищої цілі — отого Божого ладу — падають жертвою менші існування, бо вони — не ціль сама для себе; бачив, що в цій боротьбі переможцем виходить сильніший, мудріший; але що в боротьбі тій немає фальшу, облуди, а діють теж — природні правила гри. Вічне весняне відродження дало йому віру в життя. І все разом — навчило бачити і подивляти красу, правдиву, глибоку, недосяжну для людського майстра.

Усе те пізнання він поніс у життя: зробив порівняння — відкинув фальш, інакше зрозумів життєву боротьбу, глибше відчув ціль і вартість і красу життя на тлі матерії всього — Природи. Його дух зачепив із неї цілющої сили.

Але, далі — він, живучи з природою, зі сонцем, з вітром і водою — гартує своє тіло, нерви, змисли. Усі старі й нові приписи лікарів чи знахарів про силу сонця, повітря й води — для нього звичайна річ. Він черпає оті чудотворні засоби не, як ліки від хвороби, а як щоденну поживу. Тому він повний здоров'я, а це значить: повний енергії, радості життя. Він усміхається не є припису пластового закону, а з тієї внутрішньої потреби, що каже пташці співати і світ веселити.

Я певний, тут усміхнеться не один «життєвий реаліст», раціоналіст, що все хоче людським розумом зміряти. Він скаже: це фрази, або невдале намагання поетизувати. Бо він не знає природи, не жив із нею, не збагнув її. Він не мандрував самотньо, або зі своєю «бандою» дрімучими, а такими живими лісами, в полонинському вітрі, під гарячим сонцем, чи по хвилях бистрих вод. Він не мріяв при ватрі, не пив з гірського джерела (з засади не п'є води), не лежав уночі під зорями, прислухаючись до мовчанки заснулого світу. Тому він не вірить в чудо природи, як вірить пластун.

Молоде Життя

Хто раз став пластуном, залишиться ним назавжди, навіть столітнім стариком. Але правдиве чинне пластування — це рух молоді. І здавалося б ясним, що пластове життя є завжди молодим. А проте, чи не бачили ви між юнаками «старих людей»? Старих духом, думками, способом відношення до життя, цілою поведінкою. Багато таких між юнаками: одні — ніби-то досвідчені життям, що з гори дивляться на пластову «забаву», що знаходять, як здається їм, життєву приємність у питті, куренні, в «картограйстві» й інших подібних розвагах. Вони вірять, а може тільки вважають гідним «людини» вірити, що це приємне, гідне того, щоб втрачати на нього час, гроші, здоров'я. Вони зловились на життєвий фальш, якого стільки довкруги. Вони гордують такою цінністю життя, якою є молодість: хочуть бути «дорослі», а роблять себе «старими».

А другі — вони навіть не хочуть свідомо бути старими. Вони старі тому, бо немає в них того, що творить молодість: життє-радісности, розмаху, хотіння руху, змагань, а інколи «гри з вогнем», любови сонця, лицарських поривів, життєвої ясности, чесности, і інколи нерозваги, намагання «світ перебудувати».

Бо — як кажуть, «молодість це не вік життя, — це стан духа». Отож, буває і в юнаків старечий сган духа. Та він неможливий у Пласті. З пластовим способом життя й відчуттям того життя не можна погодити «старечого духа». З усього, що досі говорили ми про Пласт, ви легко самі пізнали це. Але ця правда важна ще в ширшому.

Здається, юнак не любить думати про те, що і йому прийдеться бути колись «старшим»; коли й уявляє собі він те, то з погляду того, що може буде «кавмастром»...

А проте, такий порядок світу — кожний юнак буде колись мужем. І по правді — ціле пластове життя — це підготовка для цього, щоб стати «цілим» мужем (пригадайте Кіплінга).

Юнак тренується на доброго громадянина й успішну в житті, щасливу людину. Одним із цих скарбів, які виробляються в Пласті, — це теж «молодість духа», та, що не дозволить ніколи постарітись.

Якщо доросла людина зберегла пластовий стиль життя, — її життя буде вічно молоде, вічно таке гарне, як було в юнацьких часах. Прийдуть нові умовний життя, нові «пригоди» — але пластун, переживатиме їх завжди по молодечому. Цілий стиль його нестиме це знам'я.

Чи чули Ви про «ACS»? Це значить: «anti-reticular cytotoxic serum», а його творець, наш земляк проф. Олександр А. Богомолець з Києва. Цей чародійний лік має продовжити пересічну довжину людського життя на декілька десятків літ (сам винахідник недавно помер). Людина віком 60-70 літ, ще молода, а може жити до 150 літ, каже Богомолець, після тридцять літ досліджування — і в цьому має допомогти «ACS».

Не перше це намагання продовжити молодість (пригадуєте Воронова?), відсунути старість. Ті, що вірять тільки в матерію людського тіла, бачать молодість у вдержанні тієї матерії свіжою. Це власне в основі інший спосіб досягти одну і ту ж мрію.

Але уявм собі таку відмолоджену людину, віком понад сто років, яка одначе продовжувала старітись духом. Уявм собі стоп'ятдесятьлітнього духового старика. Чи взагалі варто для цього так довго жити?

Ми думаємо, що вартість має тільки молодий дух, в гармонії зі здоровим тілом. Ми робимо все, — це наш обов'язок — щоб тіло було здорове. Але наша ціла система дає теж молодого, здорового духа. Вона дає цю молодість, якої не всилі дати Воронови, Богомольці чи другі їх наслідувачі. Ця молодечість виразно лежить в стилі пластуна, байдуже, юнака, чи «сеніора»

Усміх Життя

Кажуть пластунові: усміхнися! Його обов'язок — бути погідним і доброї думки навіть серед найбільш несприятливих умовин життя. Його «тренують» в тому. Але — рівночасно пластова система створює умовини, серед яких сам усміх впливає на обличчя. Пластування (в вузькому значенні) таке радісне, веселе, захоплююче, що в ньому й не треба вказівки «усміхнися». Та, не тільки «пластування» а й життя в цілому, сприяє сьому: коли воно вартісне своєю ідеєю, чинне корисною працею, коли воно — гра й пригода й часта зустріч з природою, то воно й радісне й веселе.

Ясна річ — у ньому, як усе в житті, чимало сумного, може трагічного. Пластун, що живе зі серцем, відчуває глибоко темні хвилини життя, недолю батьківщини, чи свої особисті, трагічні інколи, негоди. Але він має, добути в Пласті — могутню противагу для цих темних сторінок життя: його ясні сторінки. Віра в ці ясні сторінки життя, така в нього сильна, що її ніяка невдача не може захитати. Вона ж виховувана, впоювана в нього довгими роками пластового життя. І то впоювана й набута власним його досвідом, а не тільки словами закону, чи дорадника — скавтмастра.

Пластун пізнав велику красу життя; він вірить у неї, бо знає її, вмє бачити її там, де вона справді є а де другі її не добачають.

Він — «непоправний оптиміст», що завжди доброї гадки; у життєвій грі, — як у спорті: доки суддя не «відсвистав», все існує можливість виграти змагання. Так і життєвий його найвищий Суддя — нераз подиктує «карний удар» проти нього; може інколи не зовсім, на його думку, справедливо. Але поки не було останнього свистка Його — на кінець життєвих змагань — пластун не здає гри, бореться за перемогу й вірить в неї. Скільки то перемог досягнуто на останніх метрах перегонів!...

Пластовий стиль життя — це тому отой скарб, що його носить пластун глибоко в серці. А в кого глибоко в серці скарб укритий, тому (за Шіллером) «радісно всміхається життєва гра» — Пластун — же приймає усміхнений визов і сам сміється життю назустріч.

Кінець